

2740

సామెతలు

భూతాయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 12

రాజమహేంద్రవరము 16-8-1989, 1-9-1989

సంచికలు 20, 21

స్వర్గీయ విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీమద్వేదవిదగ్రగణ్యుని సుధా శీతాంశునిన్, సజ్జన
స్తోమస్తుత్య సుసాధువర్తనుని, నస్తాకోదయున్, వక్తృతా
భూమప్రధుని, సత్కవీశ్వరుని, సౌమ్యున్, సద్గురున్, నైషికో
ద్దామున్ జూడఁగలేమిఁకన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రిన్ మహిన్.

—డాక్టర్ కొన్నదిగడ్డ సుత్యంజయరావు

—* ఈ సంచిక లో *—

1. మహామనీషి విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి	i-ii
2. కన్నటి వీడుకోలు	ii
3. సమాలోచన ప్రారంభించినపుడు విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి ఆశయం	iii
4. స్మృత్యంజలి	iii
5. అశు తర్పణము	iv
6. శ్రద్ధాంజలి	iv
7. “సాంస్కృతిక నవలా శిల్పి” బలివాడ	1-3
8. ద్రావిడ భాషలు - ఒక పరిశీలన	4-6
9. ఇందిరాజీపై తెలుగు ఎలిజలు	7-8
10. పాడుపు కథలు వచన కవిత్వాంటివే	9-10
11. ప్రాచార్య యస్వి షష్టిపూర్తి కృతులు ఒకసమీక్ష	11-16
12. ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు	17-18

రాబోపు సంచికలో:.. కాణాదం పెద్దన సోమయాజి కృతులు - ఒకపరిశీలన, తెనుగుభాష కింకొక అనుబంధలిపి అవసరము, మాదిరాజు రంగారావుగారి ‘ఆశాస్పందనం’ - ఒక అనుశీలన, ఆంధ్రామరుక నమీక్ష, రేపటి వేకువ కోసం - వచన కవిత్వా నంపుటి నమీక్ష మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

పంపత్పర చందా రు. 12-00

6 మాసములకు రు. 6-50

విడి ప్రతి 0-60 పై.

మహామనీషి విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీ బులుసు వంశ కలకాంబుద్ధి రాకాసుధాకరులైన శ్రీ సీతారామశాస్త్రి తూర్పుగోదావరిజిల్లా కొత్తవేట తాలుకా పొడగట్లపల్లి రామచంద్రపురంలో విరంతుర వేదాధ్యయన సంపన్నులైన అన్నపూర్ణ వేంకటసుబ్బావధాని పుణ్యధంపతులకు మూడవ కుమారుడుగా జన్మించినారు. వీరి పెద్దన్నగారైన శ్రీ వేంకటరామయ్యగారు సమర్థ శైలి పరీటగా పేరు పొందారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి గ్రహీత, వేదాంత శాస్త్రంలోనూ, తెలుగు సాహిత్యంలోనూ తనకి తానే సాటి అనిపించుకుని, డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ చే ప్రత్యేక గౌరవం పొందిన శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారు వీరి చిన్నన్నగారు. పట్టుదలకు మదో పేరయి, సహజకవియై, ఆంగ్లాంధ్ర భాషలలో అసాధారణమైన ప్రతిభ చూపి అనన్య సామాన్యమైన కీర్తి చంద్రికలు అందుకున్న శ్రీ బులుసు చిన వేంకటేశ్వర్లు గారు వీరి తమ్ములు.

చిన్నతనం నుంచీ పేదశాస్త్రాధిను అత్యంత శ్రద్ధతో అధ్యయనం చేసి గురుదేవులైన విద్వానిలు బ్రహ్మశ్రీ రేమిల్ల అన్నావధానుల, బాపన్నావధానుల ప్రత్యేక ప్రశంసలు పొందిన శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు వేదం ఎనభైరెండు పన్నెండా అధ్యయనం చేసి పేదపండితులు.

మొదట విశ్వవిద్యాలయ విద్వాన్ పట్టాను ప్రథమ శ్రేణిలో సత్వ ప్రథములుగా నుత్తీర్చులై స్వర్ణపదక పుర స్కృతితో అందుకున్న విద్వద్వరేణ్యులు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రవిమంట విరూపానికి కృషి చేసిన పండితాంధులలో ఒకరు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి.

లోకీక జీవనం కోసం లోకధర్మాన్ననుసరించి తెలుగు పండితులుగా, తెలుగు లెక్కరరుగా వీరేశలింగ విద్యా పంథలలో ఉద్యోగం చేసినా, అనుక్షణం వైదిక ధర్మాలను యథావిధిగా నిర్వర్తించిన ధన్యజీవులు.

స్థానిక గౌతమీ గ్రంథాలయ పాలకసంఘ సభ్యులుగా, పుస్తక నిర్ణాయక సంఘసభ్యులుగా ఉండి ఆ సంస్థకు గణనీయమైన సేవ చేసిన మహనీయులు వారు.

విద్యార్థిలోకానికి పైవ పండిట్ గైడ్ రచయితగా చిరపరిచితులైన శ్రీ సీతారామశాస్త్రి ఉత్తమ ఉపాధ్యాయు డుగా, ఉత్తమ రచయితగా పేరు పొంది లోకీకములైన నన్నానాల్ని నక్కారాల్ని తృణప్రాయంగా తిరస్కరించిన వినయ సంపన్నులు.

సాహిత్య పత్రికలలో తలమానికంగా విచ్చిన 'సమాలోచన' వీరి ముద్దు బిడ్డ. అనేక కష్ట నష్టాలకోర్చి ఒక ప్రత్యేక డ్యేయంతో 'సమాలోచన' పత్రికను నెలకొల్పి అత్యల్పకాలంలోనే అత్యధికమైన కీర్తి ప్రతిష్ఠల్ని సంపాదించిన వారు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి.

విత్య సాహిత్య పరిశ్రమా, విరంతుర వేదాధ్యయనం వీరి ప్రత్యేకమైన అలవాట్లు. శ్రమించడంలోనే ఏత్రాం తిని పొందిన వీరు అత్యంత స్నేహశీలిగా, సౌజన్యమూర్తిగా సమకాలీన చరిత్రలో విశిష్ట స్థానాన్ని సంపాదించు కున్నారు.

హుషార్ క్లబ్బు పేరిట వైజ్ఞానిక సాహిత్య గోళుల నెన్నిటితో విరహించి యెందరో పండితుల్ని, సత్క తించినాడు.

బద్ధ విరోధులైన వివిధ రాజకీయ ప్రత్యర్థుల్ని కూడా ఒకే వేదికపై సమావేశపరిచిన మనక వీరికి తప్ప మరెవ్వరికీ సాధ్యంకాదు.

అకాశవాణి నిర్వహించిన స్వీయ పద్య పఠనంలోనూ, సాహిత్య చర్చల్లోనూ, ఉత్సాహంగా పాల్గొని సహేతుక మైన భావాలను ప్రకటించేవారు.

ఏ విషయంలోనైనా తన అభిప్రాయాలను నిర్వహించేటట్లుగా, నిష్కర్షగా వెలిపుచ్చే లక్షణం శ్రీ శాస్త్రిగారిలోవలె ఎంతమంది కుంటుంది?

వేదశాస్త్ర పరిషత్, త్యాగరాజ నారాయణదాససేవా సమితులలో శాశ్వత సభ్యులువీరు. ప్రతియేటా జన్మాష్టమికి వేదశాస్త్రాల్లో నిష్ణాతులైన వారికి గౌరవపురస్కారాలు జరిపి తానభ్యసించిన వేదవిజ్ఞానానికి సార్థకత చేకూర్చిన శ్రీ శాస్త్రి అసామాన్య పుణ్య సంపదను చేకూర్చుకున్నారు.

ఏ విషయంలోనూ స్వచ్ఛతకోసం, నాణ్యతకోసం శ్రమించడమే తప్ప రాజీవడని వ్యక్తి 'శ్రీ సీతారామశాస్త్రి' ఉత్తమ సాహిత్యపు విలువలకోసం, మేలైన నైతిక జీవనం కోసం అనుక్షణం పరివరించిన శ్రీశాస్త్రి కారణ జన్ములని చెప్పక తప్పదు.

అయిదుగురు కొడుకులు, కోడళ్ళు, ముగ్గురు కూతుళ్ళు, అల్లుళ్ళు, మనుమలు, మనుమరాండ్రతో కలకల లాడుతూ తామర తంపరగా విస్తరిల్లిన కుటుంబం వీరిది.

తాను సమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం, తాను కలవరించిన ఆశయాలకోసం త్రికరణ శుద్ధిగా అహరహం శ్రమించి, చివరిక్షణం వరకూ దై నందిన కార్యక్రమంలో పాల్గొని 1989 వ సంవత్సరం జూలై 29 వ తేదీని తెల్లవారుజామున గం 3-40 లకు అత్యనాయాసంగా దివంగతులై నారు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి మనీషి.

వారి ఆత్మశాంతికివే మా అశ్రుతర్పణలు.

ఏ కులము వెన్నెంది తెమ్మర
లెట్టి జాతికిఁ జెందినట్టివి
అట్టిదే కద మానవత్వము
అన్నిటికి ఎత్తైన సత్యము
ఊహలే రెక్కలుగ జేసి మ
హోన్నతముగా ఎగసి చూచిన
వసుధయంతయు కన్నడును వసి
వాడు వినరిన బంతి పోలిక

- ఈ దివ్యాక్షరాలలో ప్రతిఫలిస్తోంది శ్రీ సీతారామ శాస్త్రిగారి సాంఘిక దృక్పథం.

వేద విదులై వైదిక ధర్మానుసారయై నిత్యలోకిక జీవన పోరాటంలో ఒంటరి యోధుడై, సత్యము ధర్మము, సరోవ కార చింతనలనే సాటిలేని ఆయుధాలతో విజయం పొందిన ఆమహా మహానికి ఏమర్పించి జన్మ సార్థకం చేసుకో గలము :

కన్నిటి వీడుకోలు

ఎంతటి కష్టనమయంలోనూ చలించక నిలిచి మానవత్వంలో దైవత్వాన్ని చూచిన మహా మనీషికి ఏమి చేసి మా ఋణం తీర్చుకోగలము :

ఎంత వయసువచ్చినా కన్నకొడుకుల కోసం కూతుళ్ళకోసం స్వసుఖాలన్నిటినీ త్యాగంజేసిన "ఆ త్యాగమూర్తికోసం" ఏమీ చెయ్యలేని అల్పజీవులం.

ఆ మహోదయుని మాటలు మృదు

మధురములు

ఆయన వర్చస్సు బ్రహ్మవర్చస్సు

ఆయన మనసు నవ్య నవనీతము

ఆయన మాట నేర్పిన మాక్తులు మాకు

రోదార్యము

మా తప్పులెన్నో మన సామర్థ్యమిచ్చి మా కోసం తన జీవితాన్ని కర్పించేసి హరించుకుని తాను నమ్మిన ఇతివేల్పు శ్రీవేంకటేశ్వరునిలో రీనమై పోయిన ఆ దివ్యమూర్తి మా కన్నతండ్రి అని చెప్పుకోవడం కన్న మాకింక గర్వకారణమేమున్నది! ఆయన కడుపున పుట్టడమే మా జన్మజన్మల పుణ్యపలికము.

అకీర్తిశేషనిజ్ఞానకాలు మా మనసు లలో అనుక్షణం నిలిచి ఉంటాయి. మా తండ్రిగారికి శాశ్వత దివ్యలోక ప్రాప్తి కోసం ముక్త కంఠంతో భగవంతుని ద్యానిస్తూ మా కన్నీటి కడుకోలు.

కుమారులు, కుమార్తెలు

“సమాలోచన” ప్రారంభించినపుడు విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి ఆశయం

(1-11-1977 ప్రారంభ సంచిక నుండి)

ఆర్థిక సాంఘిక రాజకీయాది రంగములందువలెనే వాఙ్మయ రంగమునను నేడు నీతి, నిజాయితీ, జ్ఞాపిత్యము, సమ్యక్పరిశీలనము; అపురూపములై యున్నవి.

ఆలోచనాసరళియు ప్రశస్తముగాఁ గానరాదు. అతిగా తెగడుట, అతిగా ప్రశంసించుట; అన్నిరంగములలోను అతి చోటు చేసికొని వీరవిహారముగావించు చున్నది.

అనేక ప్రక్రియలలో పుంఖాను పుంఖముగా రచనలు వెలువడుచుండు దొక విధముగా వాఙ్మయానురక్తికి, ప్రజాచైతన్యమునకు నిదర్శనమే. కాని రాశిలో ఉన్న విరివి గుణములో గాన వచ్చుట లేదనునది కూడ నగ్న సత్యమే.

ఈ పరిస్థితులలో అన్నిరంగములలోను నిశితమైన, పక్షపాత రహితమైన, గుణదోష వివేచనాయుతమైన, పరిశీలన మెంతో అవసరము. ఈ దృష్టితో ‘సమాలోచన’ను నడపవలయునని ముఖ్యంగా సాహిత్యరంగములో విమర్శాత్మక రచన లకుఁ బ్రచారము కలిగింప వలయునని అభిలాష.

ఆశయములు, ఆదర్శములు ఎన్నో ఉండవచ్చును. ప్రకటింపవచ్చును. ఆచరణలో వానిని సాధించుట తేలిక పనికాదు. పత్రికా ప్రచురణయందలి అనేకము లైన క్లిష్ట సమస్యలను ప్రముఖులే ఎదుర్కొని నిలువలేకపోయిన సంగతి విని, చదివి, చూచి; యుండకపోలేదు. అయినను నా ఈ సాహసమునకు గౌరవము ‘యత్నే కృతే యది నసిద్ధతి నోత్ర దోషః’ అను సూక్తియే. రచయితలు, సాహిత్యాభిమానులయిన పాఠకులు, సంపూర్ణ సహకారమీయ వేడుకోలు.

— ఎ డి ట ర్

స్మృత్యంజలి

N. M. సహాయచారి, B. O. L.,

ఉ॥ పిన్నతనాన వేదములు

ప్రీతిగ బుక్కిటబట్టి, యాంగ్లమున్ గ్రన్నన నేర్చి “లెక్చరరు”

గామవి: తెనునపాఠ్య పుస్తకా

లెన్నిటిన్ రచించి, మది

కింపగు “నోట్సులు” వ్రాసి నట్టివి

దృన్నిధి! మేల్మి శిష్యతతి

పాలిటి పెన్నిధి! “బుల్సు” నద్గురూ!

తే॥ గీ॥ “పైవు పండిట్సునోట్సు” చేబట్ట నట్టి

తెల్లు విద్యార్థిలేడు. సుతేని నీవు నడుపుచున్న “సమాలోచన” యనుపత్రిక తెలు తలసూపకున్నట్టి కవియు లేడు”

తే॥ గీ॥ లౌకికపు గవియయ్యు, అలౌకిక మయి

నట్టి విద్యాప్రసంగాలు యందున మొగ మాటమనుమాట నెఱుగని మాన్యధన్య కావు. ‘బులుసు సీతారామశాస్త్రి’ గురుడు

అశ్రు తర్పణము

సీ॥ అనుకూలవతి నీదు మనసులో వర్తించు
కులకాంత మదినెంత గోలుపెట్ట
నీ యాజ్ఞ మీరక నియతమై వర్తించు
పుత్రులేవురు మదిన్ ప్రొక్కుచుండ
పెన్నిది పోయిన పేదల చందాన
పుత్రికలో మువ్వరు పొంద బాధ
అశ్రుతుల్ హితులు మహాకవుల్ పండితుల్
దిగ్గజుల చెంద నా దినమునందు

తే॥ గీ॥ పట్టణం బెల్ల మదీలోన పరితపింప
అమరపురి జేరినావే డయ్యార్చ హృదయ
బలును సద్వంశ వార్షిది పూర్ణచంద్ర
అత్మకాంతిని గొనుము శ్రీహరీ కృపాబ్ధి.

సీ॥ అఖిల విద్యార్థుల్ కృతార్థత నందగా
నెరపిరి పైపు పండిట్లు గై డు
మీ నమాలోచన వ్యాస సంపుటములు
రసహృదయులకు సంతసము గూర్చ
వీరేశలింగ వేదిత కళాకాల
బోధకులందు సౌంపును వహించి
వేద ప్రవచనంబు వేద వండితుల స
త్కారంబు లెంతయో మనతగూర్చ
సకల బుధకోటిని మెచ్చ హషారుక్లబ్బు
నడచె నీచేతి మీదుగా నాణ్యత గని
మరపు రానట్టి నీ పేవ మంజులంబు
సదయమూర్తి సీతారామకృష్ణ వర్య :

కాంత నిగర్వ భావ జన సన్నత సాత్విక సామధర్మసి
ద్ధాంతములన్ మహోన్నత పదంబుల నేనిన ధర్మకారి నీ
యరతటి మిత్ర వర్యునిక నారయలేమని యుఁ బ్రార్థిక
స్వాంతులమై త్వదాత్మకును కాంతిని గోరెదమో మహోదయా :

— అష్టావధాని బుటసు వేంకట రామమూర్తి.

20.7.1989

శ్రద్ధాంజలి

సర్వవేదంబులు సమసింపె నెవ్వని
గంభీర పరిశుద్ధ కంఠమందు,
భాన నాటకములు భాసింపె నెవ్వని
విను తాను వాదాల విభులరదు,
సహృదయు కోటికి సమకూడె నెవ్వని
సరసయుక్తులు క్లిష్ట సమయమందు.
అనయంబు జను తిల వినుతించి రెవ్వని
వితరణంబును ధర్మవేళలందు,
అట్టి నిగమార్థ తత్వజ్ఞ, విజ్ఞ,
బలును వంశ మహోదధి పూర్ణచంద్రు,
సకల సద్గుణ ధుర్యు శ్రీ శాస్త్రీశర్యు,
పరబ సాహిత్య కర్షకు సమ్మతించు.

— ఎస్. వి. రామవేంద్రరావు

రచయితలకు మనవి

సంక్షేపముగను, సామవస్యముతో
గూడినవిగాను, నుండు విమర్శసాత్మక
రచనలకు స్వాగతము: శ్రుతతిమర్శకు
ప్రాముఖ్యము. ఔచిత్యము మీఱని అతి
ప్రాయభేదములకు సముచిత గౌరవము.
వాఙ్మయమున జేరఁదగు వివిధాంశము
లపై దమ రచనలుపంపి మాకు జేయుఁత
నీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సకల గ్రాంధిక
భాషలోఁగని, శిష్టవ్యవహారిక భాషలోఁ
గాని యుండవచ్చును.

వివాదాస్పదముకాని, చట్టబద్ధమైన
మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ విజ్ఞాన,
పారమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబంధించి,
వివిధ ప్రక్రియలకుఁ జేందిన
ఏ విషయములమీది రచనలనై నను ప్రచురింప
వలయునని మా అభిలాష.

(1-11-1977 నంచిక నుండి)

సాజన్యమూర్తికి - సాహితీమిత్రుల ఆశ్రునీరాజనాలు

వేదపండితుడు, సాజన్యపరుడు శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రి పరమపదించిన వార్త నన్ను దుఃఖ సముద్రమున ముంచి వేసినది. ఆయన 'సమాలోచన' పత్రిక ద్వారా చేసిన సేవలు, రాజమండ్రి వేదశాస్త్ర పరిషత్తు చేసిన సేవలు ప్రశంసనీయము. — ఆచార్య దర్పా సూర్యనారాయణ, F. I. E.

శ్రీ శాస్త్రిగారి అస్తమయంతో సాహిత్యలోకంలో ఒక వెలుగు జారిపోయింది. సమాలోచన పత్రికతో తెలుగు సాహిత్యానికి ఎనలేని సేవచేశారు. — శ్రీ పదాల రామకృష్ణారెడ్డి.

ప్రముఖ కవి, పండితులు, 'సమాలోచన' సంపాదకులు శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి మరణం చాలా విచారాన్ని కల్గించినది. తెలుగు సాహితీ లోకానికి ఆయన చేసిన సేవ చిరస్మరణీయం. — శ్రీ వై. ఎన్. నరసింహారావు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి మరణవార్త పత్రికలలోచూచి నేను, సోమయాజిశర్మగారు ప్రభుత్వం దిగ్భ్రాంతి చెందాము. 'సమాలోచన' ఆగిపోకూడదని ఆశిస్తాము. — శ్రీ ద్వారాశాస్త్రి.

వేదమూర్తులు - పండితులు - పత్రికాసంపాదకులు - అభ్యాపకులు శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులయ్యారని తెలిసి నామనసు ఎంతో దిగులుచెందింది. వారిని ఒకటి, రెండు మార్లు మాత్రమే నేను దర్శించుకున్నాను. అయినా ఒక ఆత్మీయుల్ని, సదాచారసంపన్నుల్ని, కలుసుకొన్న తృప్తి నాకు కలిగింది. — శ్రీ కె. మల్లికార్జునశర్మ.

విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు దివంగతులైన వార్త తెలిసి చాలా భేదమొదలినది. ఆయనెంతటి విద్వాంసుడో అంతకు మించిన వినయవంతుడు. సత్యము, ధర్మము, న్యాయము అని మనసారా భావించినదానిని ఎంతటి ప్రతిఘటన ఎదురైనా వెనుకంజ వేయక తెలియజెప్పక విడువని ధీరోదాత్తుడు. ఆయన మృతి ఆంధ్ర సాహితీలోకానికి తీరని వెలితి. — శ్రీ ప్రకాశచంద్ర శతపతి.

నాకు అత్యంత ఆప్తులు, ఆమ్నాయ మూర్తులు అయిన సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైన వార్త విని చాలాబాధ పడితిని. —కళాప్రపూర్ణ, డాక్టర్ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి.

శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి చాలా దుఃఖించినాను. సాహిత్య పత్రికను ఉదాత్త మైన రీతిలో రసరమ్యంగా నడిపిన ధన్యజీవి. సమాలోచన ఆయన మానసిక పుత్రిక వంటిది. — శ్రీ క్రొవ్విడి రామం.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి మిక్కిలి విచారిస్తున్నాము. సాహిత్య చరిత్రలో శ్రీ శాస్త్రిగారి పేరు శాశ్వతంగా నిలిచియుంటుంది. — శ్రీ ఆచార్య భావన్.

పరమ పూజ్యులు, అంతర్వాణి వరేణ్యులు, సమాలోచన పత్రికద్వారా ఎంతోసాహిత్యసేవ చేసిన మహాభాగులు శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు గతించిన వార్త విని చాలా భేద పడ్డాను. — శ్రీ యస్వీ జోగారావు.

శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి చాలా విచారం కల్గింది. మీకూ - మీకుటుంబ సభ్యులకు నా పజ్జెన - కవి మిత్రులు వేముగంటి నరసింహాచార్యుల పజ్జెన - మా సాహితీ వికాసమండలి పజ్జెన నా ప్రగాఢ సంతాపం తెలియజేస్తున్నాను. — శ్రీ ముదిగొండ ఈశ్వరచరణ్.

Deeply shocked, Our sympathies.

— శ్రీ గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, రాజకుమారి ఇందిరాదేవి.

విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు పరమ పదించారన్న వార్తను ఆంధ్రప్రభలో చూచాను. ఈవార్త నాహృదయాన్ని కలచి వేసింది. — శ్రీ రామదుగు వెంకటేశ్వరశర్మ.

శ్రీ శాస్త్రిగారు మరణించారన్న వార్త చాలా దిగ్భ్రాంతి కలిగించింది. — శ్రీ చూపురాణి రంగాచార్యులు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి మరణవార్త మనస్సును బాగా కలచి వేసింది. వారు నిజంగా మహానుభావులు. సౌజన్యమూర్తులు. ఎన్నో కష్టనష్టాల నోర్చి సాహితీ సేవ గావించిన ధన్యజీవులు. — శ్రీ వెలుదండ నత్యనారాయణ.

“తలఁపబడిత మౌళి సీతనగ సీతారామశాస్త్రి !! కవీం
ద్రుల సామర్థ్యముఁ జాటి చెప్పితివి నూ! రూపిన్ సమాలోచనో
జ్వలమౌ పత్రిక నిర్వహింతువుగదా !! సాహిత్యసేవా పథం
బలఁ బోరాడి దినంబుఁ జొచ్చితే !! కృపాంబోధివృషభిరహగన్.

— డా॥ చేబోలు చిన్నయ బ్రహ్మకవి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్తులైనారని విని చాల భేదపడ్డాను. సమాలోచన పత్రికా సంపాదకులుగా వారు చేసిన భాషాసేవ అమూల్యమైనది. — శ్రీ ఐ. తమ్మిరాజు.

శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు పరమ పదించారని వినిగోనే చాలా విచారించాను. — శ్రీ ఆర్. బి. పెండ్యాల.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గీయులైనట్లుగావిని చాలా విచారించాను. సమర్థవంతముగా సమాలోచనను నడిపివేదావి. — శ్రీ బుగ్గ పాపయ్యశాస్త్రి.

సాహితీవేత్త శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు దివంగతులు అయిన విషయం పత్రికలద్వారా తెలిసి చాలా విచారించినాను. — శ్రీ టి. రంగస్వామి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు దివంగతులైనట్లు తెలిపి మిక్కిలి ఊఖించితిమి. చిరకాలముగా ఆంధ్ర భాషాపరి తల్లికి వారు చేయుచున్న సేవ ఆంధ్ర సాహితీవేత్తలు మరువలేనిది. — శ్రీ ఆర్. వి. ఆర్. కృష్ణశాస్త్రి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్తులైనారని చూచి అశ్రుపి క్తవయ్యనుదై తిని. — శ్రీ నందుల గోపాలకృష్ణమూర్తి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు దివంగతులై నారంటే నమ్మకశక్యం గాకున్నది. ‘సమాలోచన’ ద్వారా భారతీసేవ వారు ఎంతో విజయవంతంగా సంవత్సరాలుగా చేయుచుండిరి. — శ్రీ కందుకూరి ఉజ్జాశంకరరావు.

శ్రీ శాస్త్రిగారు విడిచినలోటు పూరింపరానిది. వారిని కోల్పోయిన మనం దురదృష్టవంతులం. వారి సంస్మరణ దీపికను నిరంతరంగా ప్రజ్వలితం చేయాలని కోరుతూ — శ్రీ అచంత్స సోమమందర్.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. “సాంస్కృతిక నవలా శిల్ప” బలినాడ.

—డా॥ జి. యోహన్ బాబు. M.A., Ph.D.

తరతరాల ఒక జాతి యొక్క వైజ్ఞానిక మైన నైతిక మైన, సామాజికమైన నియమిని గాని, ప్రగతినిగాని విరూపించే సమయాల సంప్రదాయాల సమాహార స్వరూపాన్నే “సంస్కృతి” అని చెప్ప వచ్చు. ‘ఒక ప్రజాసభయొక్క యొక్క గాని దేశము యొక్క గాని సంస్కృతి అనగా అజాతి పారించ దలంచుకొన్న అదర్శము, లేక ఒక జాతి యొక్క ప్రవర్తన వర్ణనల కోసం ఏర్పడి అనుస్థాపనగా ప్రాజ్ఞలచే అనుసరింపబడి వదిలబడిన అమోదించబడిన యొక ప్రమాణము’ అని రాజాజీ విర్వచనము. ‘నాగరికత యను పదార్థమునకు రూపమొసగునది సంస్కృతి’ అని అరిస్టాటిల్ అభిప్రాయం. సంస్కృతి మానవుని ఆత్మధర్మమని, నాగరికత దేహధర్మమని చెప్పుదురు. నాగరికత అంటే బాహ్యజీవితమని, సంస్కృతి అంటే ఆంతరజీవితమని భావించ వచ్చు. ‘ఒకటి వేష భాషలలోనూ, అదర వ్యవహారాలలోనూ, భౌతిక జీవితంలోనూ చూడదగింది. రెండోది హృదయ వ్యాపారాల్లోనూ, ఆధ్యాత్మిక జీవితంలోనూ మనోవికారంలోనూ చూడదగింది.

భారతదేశం సర్వనాగరికతల్ని తనలో సంగమించుకొని వహన సమ్యతల్ని ప్రదర్శించిన దేశం. భిన్నత్వంలో ఏకత్వాన్ని ప్రకటించింది. వర్ధమానకర్త రీదేశాన్నే వెలికాడు. బౌద్ధ, జైన, చార్యక, బౌద్ధాదుత మతాల దేశంలో ప్రభవించాయి. తమతమ భావల్ని స్వతంత్రంగా ప్రచారమొనర్చాయి. ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైతాలు ఇందు ఉద్భవించాయి. వీటి అన్నింటిలోనూ రీతమై చుక్కలలో చంద్రుడిలా వీటి వెనుకవున్న ఆత్మను వేరాలు ప్రకాశింపజేశాయి. అదర్శ మొక్కచే అయినా, దాన్ని ప్రాపింప చేయడానికి మార్గాలెన్నో మానవుడి ప్రవృత్తిని బట్టి, సంచిత కర్మల్నిబట్టి భిన్నమార్గాలు అవలంబించ బడతాయి. తత్త్వజ్ఞాన కర్మ యోగాలు ఇలాంటివే, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, కూడ్ర, వర్ణ నియమాల మూలం ఇదే! బ్రహ్మచారి గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్యాసాశ్రమ జీవిత క్రమాభివృద్ధి విధాన కీలక మిదే. ఇంకా హెచ్చు తగ్గులకు, ఉచ్చ ఏవత లకు కావులేదు. తమ తమ తత్వాలకు అనుగుణమైన మార్గాన్ని స్వీకరించి గమ్య స్థానానికి వయించారు మన షూద్రులు, ఇది సనాతన భారతీయ సంస్కృతి, కానీ ఈ

సంస్కృతి భారతీయ కళల్ని, సాహిత్యాన్నే కాక, సామ్యత కళల్ని కూడా ప్రభావితం చేసింది.

అయితే పరిణామశీలమైన కాలంలో పాటు నాగరికత సంస్కృతులు కూడా ఒక్కొక్కప్పుడు తమతావు మార్చుకొనడం కద్దు. ‘The old order changeth yeilding place to new’ అని టెన్నిసన్ అన్నట్లు పాత పాతంలో ఎప్పుడూ కొత్త దోలు చేసుకొంటూనే ఉంది. అలనాటి వ్యవస్థ ముస్లింలకు సందుప్రయోజనానికి ఏర్పడ్డ చర్చాశ్రమ ధర్మాలు, శేరు సాంఘిక జీవనంలో అనూహకంబు కావు ఇస్తున్నాయి. అందువల్ల అని అనువరణీయాల కావు వివక్షనా, వివేకాలతో గతంలోని మంచిని గ్రహిస్తూ, వర్తమానావన రాన్ని గుర్తిస్తూ, భవిష్యత్తులో ప్రగతివైపు వణువించడం ఉత్తమ సంస్కృతుల లక్ష్యంగా ఉండాలి. అందుకు సంస్కృతి దోహదం చేయాలి.

అయితే ఈ సంస్కృతి గ్రహించడానికి చరిత్ర, తెలియవలసిన అవసరం ఎంతైనా వుంది. వరంచరాగతమైన, విజ్ఞానమే మానకు సంస్కృతికి మొదటి మెట్టు, అలాంటివృత్తు.

చరిత్రక ప్రాధాన్యం విస్తృతార్థం కాదు. 'చరిత్రకు బీజం సంస్కృతి, చరిత్ర వెన్నెముక అయితే. సంస్కృతి - చరిత్ర దాని శాఖోపశాఖలు, వచ్చని ఆకులు, వుప్పాలు, వలలు అవుతాయి. ఇంకా సూక్ష్మంగా చెప్పాలంటే చరిత్ర రాజనాయకం. సంస్కృతి - చరిత్ర ప్రజానాయకం, చరిత్ర గ్రంథాలలో రాజులు, రాణులు, నాయకులు, వారి జీవితం, వారి సూక్తులు, యుక్తులు, యుద్ధాలు, పంథులు, సుపరిపాలనం, ప్రజాపీడనం - ఇవన్నీ ప్రభువుల్ని కేంద్రంగా ఉంచుకొని బయలు దేరిన వ్యాసరేఖలు. సంస్కృతి - చరిత్రలో ప్రజలే నాయకులు, ఈ రెండో వృత్తానికి ప్రజా జీవితమే కేంద్రం, ప్రజల సుఖదుఃఖాలు, కష్ట నిష్ఠురాలు, వారి విత్య జీవితం, ఐకమత్యం, అంతర్వేద్యాలు, పురోభివృద్ధి, తిరోగమనం లేదా ఉన్న స్థితిలోనే ఉండిపోవడం 'ఈ మొదలైన రెక్కకు మిక్కిలి విషయాలు సంస్కృతి - చరిత్రలో చోటు చేసుకొంటాయి. కాబట్టి రచయిత ఒకానొక సాంస్కృతిక విషయ సంబంధ రచన చేపట్టేప్పుడు చరిత్రకూడా చక్కగా తెలుసుకొవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంటుంది. ఉదాహరణకు కాంతారావుగారి ఢిల్లీ మజిలీలు, దేవుళ్ళ దేశం, లవ్-ఇన్-గోవా మొదలైన నవలలు, ఆ సంస్కృతి చరిత్రను కళాత్మకంగా ప్రేమించారు, అనలు అంటే 'మానవ బుద్ధి జన్మమై, చాతురీ మహితమై, సృష్టి ప్రతిరూపమై భాసించు రూపవిశేషము.' కళాఖండమని ఏలువదగిన ప్రతి అంశం లోనూ మానవుడి బుద్ధి వైశిష్ట్యం, పవిత్రనం వెల్లడి అవుతూ ఉంటాయి, చరిత్ర, కళలు, సంస్కృతుల - త్రివేణిసంగమం కాంతారావుగారి సాంస్కృతికనవలల్లో హృద్యంగా ప్రస్ఫుట మవుతుంది.

కాంతారావుగారికి మన కళలు, చరిత్ర, సంస్కృతి అంటే మిక్కిలి మక్కువ. 'నేను' నాజాతి. నా సంస్కృతి అవి గర్వ పడడంలో తప్పేఉండంటారు. అంతేకాదు

మనదేశంపై ఇతర దేశములు ఎన్నిసార్లు, దారులు చేసినప్పటికీ, ఎన్ని మతాల తీవ్రత తాకినప్పటికీ మన హైందవ సంస్కృతి తట్టుకొని చెక్కుచెదరకనిలిచిఉందంటే దానికి కారణం మన ప్రజలలోని ఓర్పు, మతంలోని గొప్పతనం అంటారు. నాలుగు వేలసంవత్సరాలనాటి వేద సంస్కృతి పౌరణికులు ఇంకా ప్రసరిస్తూనే ఉన్నాయంటారు. ఎన్ని కల్లోలాలు ఎదురైనా, హైందవ సంస్కృతి వాటి నన్నింటిని వజ్ర సంకల్పంతో ఎదుర్కొంది. ఒక్కొక్కచో ఆయా సంస్కృతి విశేషాల్ని తనలో మిళితం చేసుకొంది. ఇతరసంస్కృతులలో కనిపించని నివిడ జీవశక్తి హైందవ సంస్కృతిలో గోచరిస్తుంది. ఈ సత్యాన్నే కాంతారావుగారి సాంస్కృతిక నవలలు చాటుతాయి. 'రచయిత ప్రజల్లోకి వెళ్ళాలి. వారి జీవిత విధానాల్ని గమనించాలి. గమనించిన దాన్ని విశ్లేషించాలి. తన విశ్లేషణా ఫలితాలలో సందేశాత్మకంగా రచనల్ని మలచాలి, యథార్థాన్ని కళాత్మకంగా చిత్రించాలి. అప్పుడే ఒక రచన జీవితాన్ని సంతరించుకొంటుంది. అంటారు 'కాంతారావుగారు'.

కాంతారావుగారిలేఖనినుండి మత్స్యగంధి, మన్నుతిన్న మనిషి, ఇదే స్వర్గం - ఇదే నరకం, ఢిల్లీ మజిలీలు, చైత్ర పర్వం, టూరిస్ట్ ఐస్, లవ్-ఇన్-గోవా, దేవుళ్ళ దేశం, అజంతా మొదలైన సాంస్కృతిక నవలలు, వెలువడ్డాయి.

బొంబాయిసమీపంలోని గ్రామ ప్రజల్ని, వారి జీవన స్థితి గతుల్ని, ఆచార వ్యవహారాల్ని, సంప్రదాయాల్ని, నమ్మకాల్ని జిజ్ఞాంస పరిశీలించి, పరిశీలించినవాడిని వాస్తవిక దృక్పథముతో ఎంతో హృద్యంగా చిత్రించారు రచయిత. 'ఇవ్వంలేని అడవి ఇనుప కడ్డీలాంటిది. దాన్ని వంచడం. ఎంతటి మగాడితైనా పీలుకడదు.' అనే విషయాన్ని విరూపిస్తూ వ్రాసిన నవలిక మత్స్యగంధి. కాలానుగుణంగా శోధి జాతి ప్రజలు జరుపు

కొనే 'నకువా' ఉత్సవం, 'నారియల్ వున్నమి. మొదలైన పండుగల్ని అత్యంత సహజంగా చిత్రిస్తూ ఆయానమయాలలో వారి విశ్వాసాల్ని, ప్రవృత్తుల్ని కళ్ళకు కట్టి నట్లు వర్ణించారు. వాచపులూరించు చిన్న చిన్న వాక్యాల్లో జీవితవిలువల్ని, లోతుల్ని వ్యక్తం చేసే నేర్పుతో, కథా కథనంలో మనోజ్ఞమైన శిల్పంతో పాఠకులతో ఆసక్తిని రేకెత్తించారు రచయిత. సందర్భానికి తగిన సామెతలతో, చక్కని నుడికారాలతోరసవత్తరంగా సాగిన రచన యిది.

సంచార జాతియైన 'మందుల' ప్రజల ఆచార వ్యవహారాల్ని జిజ్ఞాంస పరిశీలించి 'మన్ను తిన్న మనిషి' అన్న నవలిక వ్రాశారు. మందుల జాతిజనుల ఆచార వ్యవహారాల్ని, వారి నివాస పరిసరాలలో, వారి కట్టు బొట్టుల్ని నీతి నియమాల్ని చిత్రిస్తూ వ్రాయబడిన ఈ నవలిక మందుల జాతి జనుల జీవన విధానాల్ని పాఠకులకు ప్రత్యక్షం చేస్తుంది. 'మనుషున్నచోట మాటుండదా - నీరున్నచోట బుర దుండదా' అన్న సామెతను ఆధారంగా తీసుకొని నాగ రకతకు నాలుగడుగుల దూరంలో ఉన్న సంచారజాతి జనుల నీతినియమాలూ, ఆచార వ్యవహారాలు తెలియజేస్తూ, ఈ ప్రాకృతిక ప్రజాజీవనం స్వార్థపూరితులు, ద్వారర్తన పరులునయిన కొందరివల్ల ఏవిధంగా కలషిత మవుతుందో మనోజ్ఞంగా చిత్రించారు. అంతే కాకుండా ఈ నవలికలో ఒకజాతి సంప్రదాయాలకు నాగరికత పేరుతో విఘ్నంబలంగా విఘ్నంబిస్తున్న మిడి మిడి జ్ఞానానికి చక్కని సంఘర్షణ చిత్రించి నైతిక విలువలకి తన మద్దతు ప్రకటించి వాటికి విజయం చేకూర్చారు రచయిత, పెత్రితలలు వేస్తున్న 'కుహనా' సంస్కృతిని దుయ్యబట్టారు. పెరుగుట విరుగుట కొరకే అన్న సామెతను అక్షరాలా రుజువు చేశారు కాంతారావుగారు ఈ నవలికలో.

వికలాంగులు తమదీని నితిని గురించి వగచేంద నవవరం లేదంటూ, వారు కూడా సమాజానికి అవసరమేనని నిరూపిస్తూ, వారిలో ఆత్మరైర్యాన్ని కలిగిస్తూ కాంతారావుగారు 'ఇదే స్వర్గం-ఇదే పరకం' అన్న నవల వ్రాశారు. సంగీత కళని ఇతివృత్తంగా గ్రహించి పుట్టు గుడ్డివాడి జీవితాన్ని అలంకరించేసికొని సంగీత కళకు ఒకవచిత్రతని ఆపాదించారు రచయిత. మనోజ్ఞమైన శిల్పాన్ని పాటించి వికలాంగుల మనోరగతల్ని తొలగించి 'కృషితో నాన్తి దుర్భిక్షమ్' అను మాక్తిని అక్షరాలా రుజువు చేశారు. సమాజంలోని వికలాంగులకు చక్కని సందేశాన్ని పాఠకుల్లో సామాజిక స్పృహని కలుగజేశారు. విద్య, విజ్ఞానం మొదలైన అన్ని విషయాల్లో వికలాంగులకు వీరు తీసిపోరని నిరూపిస్తూ అందులో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలుగ చేశారు. అంతేకాకుండా సమాజంలో వికలాంగసంతానం గల తల్లిదండ్రులు మనోవ్యథకు తోనై రైర్యాన్ని కోల్పోయి వారి బిడ్డల భవిష్యత్తువిగురించి బెంగవడ నవవరం లేదని హితవు చెబుతూ, వికలాంగులకు వికలాంగ సంతానమే కలుగుతుందనే మూఢ విశ్వాసాన్ని బలపరిచారు. ఈ నవలలోని నాయకుడు, చిత్రించబడిన సంఘటనా సన్నివేశాలు నేటి సమాజంలోని వికలాంగులకు, వారి కుటుంబాలకూ చెందిన వాస్తవాలే. కళకు ఎన్నడూ దావు లేదని, కళను అభ్యసించి ఆరాధించేవారి వట్ల అది ఎప్పుడూ నత్పరికాల నిస్తుందని, వట్లదల, సాధన ఉన్నట్టే తే ఎవరైనా ఆయాకళల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించవచ్చుననే మౌలికసత్యాన్ని ఈ నవల రుజువు చేస్తుంది.

కాంతారావుగారి మరో సాంస్కృతిక నవల ఢిల్లీ మణిరీతి. ఢిల్లీ నగర సామాజిక చిత్రణ ఇందులో ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. ఆ సామాజిక చిత్రణకు నేపథ్యంగా తరతరాల ఢిల్లీ చరిత్రను గ్రహించి ఢిల్లీ నగర,

కళా సంస్కృతుల్ని అడుగడుగునా గుర్తు చేయండంద్వారా కాంతారావుగారు ఈనవలలో తరతరాల భారతీయ సంస్కృతికి అద్దం పట్టారు. ఢిల్లీ నగరాన్ని అమూల్యగ్రంథిని వంశవృక్షాలు పరిశీలించి, పరిశోధించి, విశ్లేషించి ఈ నవలను రచించారు. కాంతారావుగారు తమ పరిశీలనకు ఢిల్లీనగర సుదీర్ఘ చరిత్రను జోడించి పాఠకులకు వినోదంతో పాటు విజ్ఞానం అందిస్తూ ఈ నవలను రూపొందించారు. ఈ నవలలో ఉపకథలు అనేకం కనబడతాయి. భారతాది గ్రంథాల్లోని ప్రధానాఖ్యానాలలో వచ్చే ఉపకథలలాంటి వివి. అయితే ప్రధాన కథలో ఈ కథలకు అవినాశావ సంబంధం కలిగించడం రచయిత నేర్పుకు నిదర్శనం. ఈనవలలో వచ్చే కథల్ని విడివారితో పోలిస్తే అనందం పాత్ర ఆ పూలను మాలగా కూర్చే సూత్రం లాంటిది. ఢిల్లీనగరాన్ని అందులో వేరు వేరు వర్గాల్ని చారిత్రక కట్టడాల్ని, ఆకట్టడాల వెనుక ఉన్న చారిత్రక సత్యాన్ని బ్రహ్మాదేవ్ అనే (గురువులాంటి) పాత్ర అనందం అనే (శిష్యుడిలాంటి) పాత్రకు వివరించడంలో రచయితచూపిన నేర్పు ప్రశంసనీయం. ఢిల్లీ చరిత్రకు 'గచ్చద్వారాభ్యానం' లాంటిది నవల. ఢిల్లీని పరిపాలించిన వివిధ రాజవంశాలనిగురించి విమర్శనాత్మకంగా పాఠకులకు ఓ అవగాహన కలిగించారు రచయిత. తమ సునిశిత హాస్యనైపుణ్యంతోను, కథాకథనంలో శిల్ప విన్నానంతోను యథార్థ సంఘటనల్ని చిత్రిస్తూ బహుముఖ వ్యక్తిత్వ ప్రదర్శనతో సమకాలీన సంఘటనల నిరూపణలో చారిత్రక సంఘటనల్ని నేపథ్యంగా సంతరిస్తూ అపురూపపు వ్యాఖ్యానంతోరచించబడిన ఈ నవల కాంతారావుగారి బహుముఖ ప్రజ్ఞా పాటవాలకు, పాండిత్యానికి వికపోతలం. ఢిల్లీ సందర్శించేవారికి ఈ నవల ఓ 'గైడ్' లాంటిది.

ఒరిస్సా రాష్ట్రంలోని కోరాపుట్ ప్రాంత 'గదబజాతి' గిరిజనుల ఆచార వ్యవహారాల్ని

సంప్రదాయంబిలువల్ని క్లుగంగా తెలియజేశారు "చైత్రవర్షం" అన్న నవలికలో. అంతేగాక గదబజాతి బనుల విష్మల్యవ సంస్కృతిని వట్ల నాగరికత ఏ విధంగా కలుషితం చేసిందో సోదాహరణంగా చిత్రించారు. సంవత్సరాలైన వర్తకులు కొందరు తమ పెట్టుబడితో అమాయకులైన గిరిజనుల్ని ఏ విధంగా దోచుకొంటున్నారో చక్కగా వర్ణించారు.

1977 వ సంవత్సరంలో భారతదేశ రాజకీయ రంగంలో ఓ విమూర్త మైన మార్పు వచ్చింది. 1975 వ సంవత్సరంలో భారతదేశంలో ఆత్యవసర పరిస్థితి (ఎమర్జెన్సీ) విధించబడిన విషయం, అనంతరం జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఓడిపోయి జనతా పార్టీ అధికారాన్ని చేజిక్కించుకొన్న విషయం జగద్విశేషమే. ఈ విమూర్త రాజకీయ మార్పు వట్ల దక్షిణాది రాష్ట్రాల ప్రజల స్పందనలు, అభిప్రాయాలు మొదలైనవి తెలుసుకోవాలనే ఆకాంక్షతో కాంతారావుగారు దక్షిణ భారతం స్వయాన చుట్టివచ్చి 'బూరిస్తు బిస్తు' అన్న నవల వ్రాసారు. దక్షిణ భారతంలో వివసించే ప్రజల ఆచార, వ్యవహారాలు వారి సంస్కృతి, ఆయా ప్రాంతాలలోని కళాబంధాలు, పుణ్యక్షేత్రాలు ఉద్యానవనాలు, వస్తు ప్రదర్శనశాలలు-వాటి ప్రాధాన్యతలు ఈ నవలలో చక్కగా చిత్రించబడ్డాయి. ఒక వింతను కాని, కళాబంధాన్నిగాని ఒకేసారి ఒక విద్యావంతుడు మరియు ఒక నిరక్షరాస్యుడు చూచినపుడు వారిద్దరు దాన్ని వ్యాఖ్యానించే తీరునూ, వారి అభిప్రాయ ప్రకటనా వైఖరితో కూడిన సంభాషణల్ని రసవత్తరంగా మరిచారు రచయిత.

'లవ - ఇన్ - గోవా' నవలికలో గోవా సుందరతీరం దాని పరిసరాల్ని, అక్కడి ఆహ్లాదమైన వాతావరణం, అచ్చటి ప్రజల జీవన స్థితి గతులు, ఆచారాలు సులభతైలిలో

2. ద్రావిడ బాషలు - ఒక పరిశీలన

— శ్రీ మంతెన సూర్యనారాయణరాజు.

అక్కడక్కడ హాస్యశూరత సంభాషణలతో మేళవించి రచించారు. ఈ నవలిక కాంతా రావుగారి విశిష్ట పరిశీలన దృష్టికి నిదర్శనం. స్వచ్ఛమైన నాగరకత కలిగిన విష్కంధాలమైన గోవా ప్రజల సంస్కృతిని కొంతమంది గోవేతరులు ఏ విధంగా కలుషితం చేస్తున్నారో చక్కగా చిత్రించారు.

గోవా సుందర పరిసరాలు సంస్కృతి మొదలైన విషయాల్ని పైనవలిక చర్చిస్తే 'దేవుళ్ళ దేశం' నవలిక మరికొంచెం లోతుగా గోవాచరిత్ర పుటలలోకి చొచ్చుకొని పోయింది. పోర్చుగీసులు కాలంలో అగ్రజాతుల అహంకారాలు, అట్టడుగు వర్గాల ప్రజల హాహాకారాలు ఈ నవలిక తెలియజేస్తుంది. శిల్పకళ, చిత్రలేఖనం, న్యాయం, ధర్మం, మానవత మొదలైన మహత్తర విషయాలను బోధించడానికి బుద్ధుని కాలంలో ఏర్పడిన విశ్వవిద్యాలయాలలో బౌద్ధ ఆరామాల్లో బుద్ధుని అనంతరం అవివేది, మోసం, విద్యులవిడి కామ కలాపాలు చోటు చేసికోవడం వల్ల నైతికవిలువలు దిగజారి ప్రజలలో బౌద్ధంబట్టికమేలా అసక్తి సన్నగిల్లి అది అమత వినాశనానికి దారి తీసిందంటారు కాంతారావుగారు. "చెడుగుడు ఎదిరించలేని ఈ సమాజంలో చెవుల ఏల్లల్లా బ్రతికి ఏం లాభం' అంటూ ఈ సుందర్పంలో రచయిత వెలియచ్చిన ఆవేదన అక్షర రూపమే ఈ అజరా 'నవలిక. ఇందులో బౌద్ధమతం ఏవిధంగా నాశనమయిందో అనానానికి గల కారణాలేమిదో సుస్పష్టంగా వివరించారు రచయిత.

కాంతారావుగారి సాంస్కృతిక నవలలు కేవలం చరిత్రకు ప్రతిబింబాలు కావు. చరిత్ర అనే కింనుండి సాంస్కృతిక నవలలు అనే కిల్పాన్ని తీర్చిదిద్దారు కాంతారావుగారు. అలాగని విరివి చరిత్రక నవలలు కూడా కావు. చరిత్రను గర్భింకరించుకొని అనేకతరంగాలతో ఈ నాటి అర్థిక, సామాజిక,

అసలు ద్రావిడబాషల్ని గురించి చర్చించే ముందు 'ద్రావిడ' పదం ఎప్పుడు ఎక్కడ వాడబడిందో చూద్దాం! రామాయణములోను, స్కందపురాణంలోను, తిలకమునీ నాట్యశాస్త్రములోను ద్రావిడ ప్రాకృతము ఉన్న దని చెబుతారు. దీనికి పూర్వము కూడ బౌద్ధ సాహిత్యములోని, వినయ పితకము, 'మహావాసు' లాంటి బుద్ధుని జీవితానికి సంబంధించిన ఈ గ్రంథాలలో 'తమిళ, దామిరీ, శబ్ద' అన్నాయి. అదేకాకుండా బుద్ధుడు శేర్పేట లిపులలో ద్రావిడ మొకటి. క్రీ. శ. 8 వ శతాబ్దములో శంకరాచార్యుడు కామ 'ద్రావిడశిఖువు' వని, చెప్పుకున్నాడు. అర్వాచీన కాలంలో మన జాతీయ గీతంలోకూడా 'ద్రావిడ' శబ్దం చోటు చేసుకోవడం మనకు తెలుసు.

12-14 శతాబ్దముల నాటి తమిళ సాహిత్యంలో 'తిరావిడమ్' అనే శబ్దం కనిపిస్తుంది. ఇంకా చెప్పాల్సిన 'తిరావిడవర బంధమ్'

రాజకీయ పరిస్థితులపై వ్యాఖ్యానాత్మకంగా విలసిల్లి నవి కాంతారావుగారి నవలలు.

ఆంధ్ర రచయితలలో ఆంధ్రేతర ప్రాంతాల తెగల జీవిత విధానాన్నిగానీ, వారి సంస్కృతినిగాని చిత్రించినవారు అరుదు. జూలూ, మందులు, గిద్దల గిరిజనుల సంస్కృతులు వీరి నవలలకు ఇతివృత్తాలయ్యాయి. గోవల్ల చరిత్ర, సంస్కృతిని అలాటి పోర్చుగీసుపాలకుల దౌష్ట్యాన్ని విశ్లేషించారు. చిత్రకళ నేపథ్యంతో బౌద్ధ మత ఉత్థానవతనాలకు కారణాల్ని వివరించారు. కళ కామోపభోగాలకోసం కాదని సమాజశ్రేయస్సు దాని లక్ష్యంగా వుండాలని మించారు. కళ ఏకకర్త సొంతంకాదని, కళకి మరణం లేదని అజరా గుహ చిత్రాల నేపథ్యంతో వ్యాఖ్యానించారు. కళ, కళ

(అంటే ద్రావిడ ప్రబంధం) "తిరునామముడి" (మతి) (గురుముఖంగా వెలువడిన సూక్తి) అనే గ్రంథం లగుచిస్తాయి. పైది కేవలం శబ్దంకోసం ఉదాహరించాను. అంటే యిక్కడ ద్రావిడ మనగానే కేవలము తమిళము అనే అర్థమే ద్యోతక మౌతుం దనే అభిప్రాయం పాతకులు పడ రను కుందాం! విషవ శార్వేర్ చేసినటువంటి ద్రావిడ శబ్దం. అన్ని భాషలకూ అంటే ముఖ్యంగా ద్రావిడ భాషాకుటుంబానికి చెందిన వాటికి పరిగా వర్తిస్తుంది. అయిన ఆ పదాన్ని పరిమితమైన దానినిగా కాక విస్తృతమైన దానినిగా వాడారు.

అసలు విషయాని కొచ్చినట్లైతే ఒకభాష ఎప్పుడూ ఏకాకిగా జీవించలేదు. ప్రతి భాషకూ కొన్ని పోదర భాషలుంటాయి. తెలుగు - కన్నడము, తమిళము - మళయాళము కొన్ని అతి దగ్గరపోలికలతో కనిపి

కారుల మధ్యగల అంతస్సంబంధాన్ని సర్వాంగీణ సౌష్ఠవంగా ప్రదర్శించారు. ఇలా కాంతారావుగారు భారతీయ చరిత్రను, సంస్కృతిని, కళలను, వాటిదౌస్యత్యాన్ని, సాంస్కృతిక నవలల్లో మహోన్నతిగా చిత్రించారు. ఈ రీతి రచనలు చేసిన రచయితలు తెలుగులో అరుదు. చరిత్రకం కాని, సాంస్కృతికంకాని, కళాసంబంధం కాని, ఏ విషయాన్ని తీసుకొన్నా దాన్ని అన్ని కోణాలనుంచి విశ్లేషించి పాతకుడికి అటు వినోదాన్ని - అంతకు మించి విజ్ఞానాన్ని అందించి తెలుగు నవలా రచయితలలో మిగిలినవారు సాంస్కృతిక నవలా రచయితలు కాంతారావుగారు.

హీయి. అయితే ఈ భాషలకు గల సంబంధంను రెండు విధాలుగా విభజించారు. అవి ఏమిటంటే ఒకటి సంస్కృత సంబంధమని రెండవదానిని నిసర్గ సంబంధమనిపిస్తూ ఉన్నాడు. తెలుగు భాషకు ద్రావిడభాషా కుటుంబానికి చెందిన అదే సోదర భాషలైన తమిళ, కన్నడభాషలతో గల సంబంధమును నిసర్గసంబంధము అని చెబుతారు. అలా కాకుండా తెలుగునకు సంబంధించని హింద్యార్య భాషా కుటుంబానికి చెందిన మరాఠీ - ఒడియా - హిందీభాషలతో సంబంధము సంస్కృత సంబంధమని చెబుతారు.

భాషా శాస్త్ర పారంగతులైన కొందరు పరిశోధకులు భారతీయ భాషలను నాలుగు భాషా కుటుంబాలుగా వింగడించి వాటి తాలూకు విశేషాలు వివరించి చెప్పారు. అవి నాలుగు తరగతులుగా మనకు గోచరిస్తాయి. ఒకటి హింద్యార్య భాషా కుటుంబము. 2. ద్రావిడ భాషా కుటుంబము. 3. (ముండా, కోర్) లేక కొరేవియన్ భాషా కుటుంబము 4. సినోటి బెటిన్ భాషా కుటుంబము అవి. అయితేనే నిక్కడ వాటి అన్నింటిని గురించి వివరించడంబోలేదు. ద్రావిడ కుటుంబానికి చెందిన నాగరిక, అనాగరిక భాషలయొక్క సూక్ష్మ రూపంగురించే చెబుతున్నది. అధ్యయనంచేసి శాస్త్రీయ దృక్పథంతో ఎంతో మంది దీనిని ఇదమిత్యంగా తీర్చిదిద్ద బట్టి ఈ భాషాకుటుంబాని కింతటి గౌరవం కలిగిందని చెప్పుకోవచ్చును.

ద్రావిడ భాషా కుటుంబంగురించి వివరించి చెబితే భాషలగురించి మాట్లాడేసరికి అవగాహన కలిగే అవకాశముంటుంది. ఈ కుటుంబాన్ని భౌగోళికంగా మూడు విభాగాలు చేసారు. అవేమిటంటే, 1. ఉత్తర ద్రావిడ, 2. మధ్యద్రావిడ, 3. దక్షిణద్రావిడ - అవి. ఈ విభజన భాషాశాస్త్ర పరిశోధకులకు ఎంతో అవగాహన యోగ్యంగా ఉంటుంది. పోతే ఇందులో మళ్ళీ నాగరిక, అనాగరిక భాషలు మనకు కనిపిస్తాయి.

మొందు మూడు ద్రావిడ విభాగాలలోగల భాషల్ని అంటే నాగరిక, అనాగరికభాషల్ని వివరిస్తాను. ఉత్తర ద్రావిడభాషలు - బ్రాహూయ, మార్, కుడత్ వగైరా. మధ్య ద్రావిడ భాషలేవి అంటే గోండి, కువి, నాగికి, కువి, కుయి, కోయ, గదబ, ఒల్లరి కోలుమి, పెంగో, పరి, మండా మొదలైనవి చాలావస్తాయి. దక్షిణ ద్రావిడ భాషల్ని గురించి చెప్పుకునేముందు ఒక్కముక్క చెప్పాలి. వీటిలో ఎక్కువ నాగరిక భాషలు అవుచిస్తాయి. తెలుగు - తమిళము - కన్నడము-మళయాళము (దీనినే మహాప్రవాళము అని కూడా అంటారను కోండి) కుకు, కొడగు మొదలైనవి.

పాతలెక్కల ప్రకారం ద్రావిడ భాషల్ని మాట్లాడేవారి సంఖ్య పన్నెండుకోట్లు. నేడు చాలావరకూ పెరిగేవుంటుందన్న విషయం మనవి చేయనక్కర్లేదనుకుంటూ సూక్ష్మంగా ఈభాషల్లో నాగరిక భాషలైన తెలుగు - తమిళం-కన్నడం-మలయాళంలో కవిత్వ వ్యవసాయం అనాదిగా సాగుతూనేవుంది. పోతే తక్కిన కుకు, కొడగు భాషలకు మాత్రం ప్రాచీన సాహిత్యంలే దనేచెప్పాలి. ఇంకా ద్రావిడ భాషలుగా చెప్పబడుతున్న పదిహేడింటికి సరియైన సంస్కారం జరగలేదు. వీటిని ఎక్కువగా గిరిజనులు, అటవికులు మాట్లాడుతూ వుంటారు.

ఉత్తర హిందూస్థాన భాషలతో పోలిస్తే మై నాలుగు భాషలుకూడా ప్రాచీనారి ప్రాచీనమైనవి చెప్పాలి. ద్రావిడభాషలు దక్షిణ భారతదేశానికి పరిమితమైనవివంటివి. కాక పోతే వేటి పాకిస్తాన్ దేశంలో కూడా 'బ్రాహూయ' అనే ద్రావిడభాషవాడుకలో వుంది. అదేవిధంగా నేపాల్ దేశంలో గూడా 'ధన్గర్' అనే ద్రావిడ మాండలికము వారు కరోవుంది. వేటి సింహళదేశంలో చాలా సంవత్సరాలుగా ఉత్తర భాగంలో తమిళం వ్యవహారంలో వుంది. అక్కడ తమిళులు

ఎల్.టి.టి.ఇ. దళంజువుకున్న అందోళనలు అలలుడులను గురించి చెప్పుకుంటే ఒక్కసారి గుర్తు కొస్తుంది. లక్షదీవులలోనూ మలయాళీభాష ఒక భాషగా వ్యవహారంలో అగుచిస్తుంది.

సాహిత్య పరంగా ముఖ్యమైన ద్రావిడ భాషల్ని గురించి మనం పరిశీలించినట్లైతే తమిళ భాషలో క్రిస్తు మొదటి శతాబ్ది నుండి సాహిత్య మున్నట్లు మనం గ్రహించవచ్చును. అతిప్రాచీనమైనటువంటి మదుర, తిరునల్వేరి కాసనములు క్రిస్తువూర్వం 1-వ శతాబ్దానికి చెందినవి. అతర్వాత కన్నడ భాషకు 4 వ శతాబ్దంనుండి కాసనాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఇకపోతే తెలుగు భాష మూడో సానం పొందినది. దీనికి 8 వ శతాబ్దం నుండి గానీ సాహిత్య పరమైన ఉనికి లభించలేదనే చెప్పాలి. 7 వ శతాబ్దంలో మరికొంత గురింపు పొందగలిగింది. 11 వ శతాబ్దం నుండి అంటే నన్నయభట్టారకుడి కాలం నుంచి ప్రామాణిక సాహిత్యం వెలువడటం ప్రారంభమైంది. నాలుగోసానం మఱి ప్రవాళానిది (మళయాళానిది) ఈ భాషకు 9 వ శతాబ్దంనుండి గానీ కాసనాలు బయల్పడలేదు. 12 వ శతాబ్దంనుండి ప్రామాణిక సాహిత్యం వెలువడటం జరిగింది.

ఈ ద్రావిడ భాషలయొక్క విశాసానికి, వాటియొక్క స్వరూప స్వభావాని గురించి తెలుసుకోవడానికి ఎక్కువప్రయత్నం వ్యక్తి కార్తవేర్. ఆయనతో బాటు వలువురు పాశ్చాత్య పండితులు ఈ ద్రావిడ భాషలయొక్క ఉనికిని గురించి అన్వేషణసాగించిన వారున్నారు. వారిలో సి. వి. బ్రౌన్; హెచ్. గుండర్ట్; జార్జ్ గ్రెయర్సన్; ఎం. వి. ఎమెన్; టి. ఐర్; యాండ్రవోడ్, కన్నర్ జ్వలవెర్ మొదలైనవారు. ఇప్పుడు దేశీయ పండితులు ఈ భాషల్ని గురించి కృషిచేసేవారు కూడా చాలామంది లేకపోలేదు. వారిలో సి. యన్ సుబ్రహ్మణ్యప్పిల్లై, ఆర్. వేళుప్పిల్లై, ఎర్. వి. రామస్వామి అయ్యర్, కె.

గోవిందవర్మ, టి. ఏ మీనాక్షి సుందరం, కోరాడ రామకృష్ణయ్య, పరవస్తురామానజ స్వామి, వజ్రం చిన సీతా రామశాస్త్రి, గంటి తోగిపోమయ్య, తదితర ఖచ్చముర్తి వంటి వా రెందరో ఉన్నారు.

మొదట తెలుగు భాషని గురించి చెప్పు కుందాం. జనసంఖ్య ననుగురించి విస్తీర్ణము ననుసరించి ద్రావిడభాషల్లో ఇది పెద్దది. తెలుగు, తెనుగు, ఆంధ్రము, వరుగి, జంతు ఇవి తెలుగుభాషకు వివిధ కాలములలో వివిధజనులు వ్యవహరించినపేర్లు. ఆంధ్ర అని కూడా కొంతమంది వాడుదురు. ఆంధ్ర-ఆంధ్ర - శబ్దములు వర్ణాయ పదములని కొందరు, కావని కొందరు వాడించు కుంటు న్నారు. ఏదియేమైనా ఆంధ్రులు అప్పపు తెలుగువారు. నేటివరికోదకుల వ్యాఖ్యానము ప్రకారము వీరు ఐతరేయ ద్రాహ్మణములో పేర్కొనబడిన పతిత జాతి వారు మాత్రం కారని వీరి వాదము. 'వరుగ' అను మాట దక్షిణదేశములో వర్తకనిమిత్తము ఏర్పడి నది. దత్, ఈస్టిండియా కంపెనీవారు తెలుగు వారిని అప్పుట్లో 'వరుగ' అని పిలిచిరి. కాని 'వరుగి' అనేది సరియైన పదం అనిపిస్తుంది. పోతే జంతు 'పొర్చుగీసు' భాషావదం. దాని అర్థంకూడా యిది త్రైస్తవేతరుడు అని. అయితే వీరు త్రైస్తవులుకారు. అందు చేత తెలుగువారు మాట్లాడేభాషను 'జంతు' భాషగావారు సౌలభ్యంకోసం వ్యవహరిం చారు అనిపిస్తుంది.

ఇక కానవ వరంగ ప్రాచీనత్వం గురించి చెప్పాలంటే కడవజిల్లా కమలాపురం తాలూకా 'ఎఱ్ఱగుడిపాడు' గ్రామంలో క్రీ. శ. 1575 లో మొదటి సంపూర్ణ తెలుగు కాసనం లభ్యమైంది. దీనిని ఎఱ్ఱకలముత్త రాజు అనే విరుదుగల ధనుంజయు డనే రాజు వేయించాడు. అది దానికాసనం. రే నాటి చోళులకాలంలోగాని అది ఐదులవదేదు. నన్నయకు పూర్వం దాదాపు 150 కాసనాలు

దొరికాయి. నాటినుండి నేటి దాకా తెలుగు భాషలో దొరకిన కాసనాలసంఖ్య 3000 యి. పోతే వెయ్యేళ్ళ పైచిలుకు సాహిత్యం గోచరిస్తోంది. ఈ భాష మాట్లాడే జనం అరుళ్ళోట్లు దాటి వున్నారు.

తమిళ భాషనిగురించి ఏకరువు పెట్టాలంటే యిది జనసంఖ్యలో, విస్తీర్ణంలో రెండోది. అరవము, మలబారీ, ద్రావిడ అనే వితమిష భాషకు వర్ణాయపదాలు. ఈ రూపాలకు ప్రాచీనము. 'తమిళ్ (తె)' దీని వ్యుత్పత్తి ఏమిటంటే అమృతంనుండి వుట్టిందని, మూర్ఛనివలె కాంతిగలదని, తమ - యొక్క భాషయని, కోరికగలవారని అనేక విధాలుగా చెబుతారు. ద్రావిడ శబ్దం ఈభాషా కుటుంబంలోగల అన్ని భాషలకూ వాడుకలో వుంది. కొందరు దీనిని తమిళానికే పరిమితం చేయడం కూడా జరిగింది. పాశ్చాత్యులు కొందరు తమిళ భాషను 'మలబారి' అని వాడారు. మలై వార్ - కొందరు తమిళభాషను 'మలబారి' అనివాడారు. మలై వార్ - కొందరు వరుసలుగలదేకం అన్నారు. ఈ శబ్దం ప్రెంచి వారి ఉద్భారణతో మలబార్ అయింది. ఈ భాషా వ్యవహారాలు నాలుగుకోట్లు వరకూ ఉంటారు నేడు.

ఈ భాషలో కాసనాలు ఐదు పే యిన్నాయి. ప్రామాణిక సాహిత్యం ఎంతో ఈ భాషకుంది. ఈ సాహిత్యంలో మూడు పంగకాలంలో ఉన్నాయి. ఆనాటి సాహితీ సుదస్సులలో అగస్త్యుడు కూడ వర్ణుడుగా వుండినాడు. ఈయనే 'పేరగత్తియప్ప' అనే తమిళ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని రచించాడు. అతని శిష్యుడు 'కొల్కాప్పితునార్' కొల్కాప్పియమ్ వ్రాసాడు. ఉద్గ్రంథాలు కూడా తమిళంలో ఎన్నో వెలువడ్డాయి. శిలప్పది గరమ్, మణిమేళలై, తిండల కేసి, వళయ్యా పతి, చీరక చింత, మొదలైనవి. అవమ్మార్ మంచి తమిళకవయిత్రుగా చెప్పబడింది.

కన్నడభాషనుగురించి చెప్పాలంటేదీనిని కర్నాటకము, కేసరీనదీకివర్ణాయపదాల

తాయి. ఈ పదాలు వేరు వేరని అభిప్రాయం, కొందరి కుంది. 'కేసరీన్' అనేపదము కన్నడ అను పద పూర్వరూపము కావచ్చును. ఈ కన్నడ శబ్దము 'కర్నాట' అనుశబ్దమునుండి ఏర్పడిన దంటారు. 'కర్నాన్ అటలి' ఇది కర్నాట; అంటే చెవులతో పంచరించే దని అర్థం. చెవులకింపుగా వుండు భాష అన్న మాట. అలా కాకుండా దీనిని దేశ్యంగా చెప్పాల్సినే "కర్నాడు" నల్లమట్టిగల దేశ మనే అర్థంతో పరిపెట్టుకో వచ్చును. ఈ భాష మాట్లాడే వారి సంఖ్య మూడుకోట్లకు చేరుకోవచ్చును.

ఈభాషలో పంప, రన్న, పొన్నలను సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన కవిత్ర యంగా పేర్కొనవచ్చును తొలి కన్నడ కాసనము 'హర్మిడి'. క్రీ. శ. 7-8 శతాబ్దాల నుండి ప్రామాణిక సాహిత్యముంది. 'వడ్డారాధన' వీరి మొదటి గ్రంథము. ఇదిజైవ సంప్రదాయానికి అద్దం పట్టే రచన అనుకో వచ్చును. 9 వ శతాబ్ది నాటి మరోలక్షణ గ్రంథము 'కవిరాజమార్గ'. ముందుపేర్కొన్న అది కవి అని విరుదుగొన్న (కన్నడంలో) వంపడు 'విక్రమార్జునవిజయ' గ్రంథకర్త. ఈతడు నన్నయ కంటే నూరుసంవత్సరాలకు పూర్వుడు. తెలుగువాడే నని చెబుతారు. దానికి కొన్ని దారిత్ర కాదారాలు కనిపిస్తున్నాయి. రన్నకవి 'గదాయుద్ధ' కావ్యాన్ని వ్రాసాడు. దానినే 'సాహస భీమవిజయము' అంటారుకూడా. అభినవ వంపడనేకవి 'రామ చంద్ర విజయం' అనే గ్రంథం రచించాడు. రెక్కకుమించి కన్నడంలో కాసనాలు లభ్య మయ్యాయి.

మలయాళభాషని గురించి తులనాత్మక పరిశీలన చేస్తే దీని పూర్వనామము "మలై అత్తి" = కొండల ప్రాంతం. జనాభా వేరు రెండుకోట్లు. వ్యవహారప్రాంతం నేటి కేరళ రాష్ట్రం, క్రీ. శ. 9 వ శతాబ్దిలో వెలువడిన 'కొట్టాయం' కాసనము అతిప్రాచీనమైనదిగా

చెప్ప నొప్పును. ఇది కామకాసనము. స్థాను రవివర్మ అనే రోజు దాన్ని వేయించాడు. క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దం నుండికూడా గ్రంథస్థ సాహిత్య దర్శనమిస్తుంది. అలాటి 'రామ చరితము' మలయాళ భాషలో మొదటి గ్రంథంగా పేర్కొనవచ్చును. ఈ భాషాశైలి అతీతమ జీయము.

'తుకు'ను గురించి సూక్ష్మంగా వివరిస్తాను. ఇది కన్నడ రాష్ట్రంలో ఉడిసి, కార్కళ, పుత్తూరు, మంగుళూరు తాలూకాలో మాట్లాడెదరు. కేరళలోని కాసరగుడా తాలూకాలో మాట్లాడెదరు. వ్యవహారాలు ఎవిమిది తొమ్మిదింటికి యంటారు. ఈ భాషకు ప్రాచీన సాహిత్యము ఇటీవల ప్రచురింపబడింది. కొన్ని మానవత్రికలు వుట్టాయి. తుకుభాష వారికి కన్నడంకూడా వస్తుంది. సహజంగా వీరిలిసి కన్నడమే. 1842 కు పూర్వం మలయాళ లిపి వాడేవారు. బేనర్ మిషన్ అనే సంఘంవారు కన్నడలిపిలో తుకుభాషకు సంబంధించిన దైనికభాగాలు అచ్చువేసారు. కెప్టెన్ మహాళయుడి భాషకు వ్యాకరణ వ్రాసాడు. ఈ భాషకు చెందినవారు పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగములు చేయుచున్నారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల పూర్వులు తుకుదాషా వ్యవహారాలు. వాళ్ళవంశంలో తుకువ వంశం అనేది కనిపిస్తుంది. 'తుక్వాసు - తుకు' గామరిందని భాషా శాస్త్రవేత్తల అంచనా. కృష్ణదేవరాయల తుకువ వంశం వాడే.

కొడగు :-

ఈ భాషకు మార్గ, కొడన, కొడగి అనే మర్యాద వదలు లేకపోలేదు. మార్గి అన్నది అంగ్లేయులు పెట్టిన పేరు. జనసంఖ్య అంటే వ్యవహారాలు లక్ష వరకూ ఉండవచ్చును. వీరు సాహసికులు. జనరల్ కరియప్ప, తిమ్మయ్యలాంటి వారు ఈ భాష మాతృభాషగా కలిగినవాళ్ళే సంత

ఇందిరాజీ పై తెలుగు ఎలిజీలు

— శ్రీకొండపల్లి సుదర్శనరాజు, M.A., Ph.D.,

ఎలిగన్ అనే గ్రీకు పదంనుంచి ఎలిజీ అనే పదం వచ్చింది. దీనికి విషాదం, శోకం అనే అర్థాలున్నాయి. మరణం వల్ల ఎలిజీ స్తుత గుండెలోతుల్లో నుంచి లావలా పెల్లు వికి వస్తుంది ఎలిజీ. కవి తన మానసిక అవేదనకు అక్షరరూపం ఇచ్చినపుడు వెలువడే కవిత కరుణ రసపూరితమై భాసిస్తుంది. స్మృతి కావ్యం, వ్యృతిగీతం, వోదాయ వద్యలు, శోకగీతం, అనే పేర్లను ఎలిజీకి సమానార్థకాలుగా తెలుగులో వ్రాయగలిగిస్తున్నారు.

డాక్టర్ పి. రామచంద్రయ్య ఎలిజీవ్యరూప స్వభావాన్ని గూర్చి వివరిస్తూ "మరణించిన వ్యక్తి కవికి మిత్రుడు కావచ్చు; ఆత్మబంధు కావచ్చు; ఒక ప్రసిద్ధవ్యక్తి కావచ్చు; జీవితంలో దెబ్బతిన్న ఏ అపరిచితుడైనా కావచ్చు. ఎలిజీవానే కవికి ముఖ్యంగా కావం సింది జీవన విషాదాన్ని గురించిన స్మృతి మానవ హృదయావేశాలను బలవత్తరంగా చిత్రించగల శక్తి" అని అన్నారు.

గాంధీజీ, నెహ్రూ, దాశ ది. ఆర్, అంబేద్కర్, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, జయప్రకాశ్ నారాయణ్ మొదలైన నాయకులు మరణించినపుడు, వీరేశలింగం పంతులు, గురజాడ

అప్పారావు, తిరుపతి వెంకటకవులు, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, బాపిరాజు, బసవరాజు, దేవులపల్లి, పురిపండ, శ్రీశ్రీ, జాషువా, విశ్వనాథ, చర బండరాజు, రోణంకి మొదలైన అనేక కవులు మరణించినపుడు ఎలిజీలు ఎక్కువగా వెలువడ్డాయి. ఆపులు మిత్రులు, భార్య, పిల్లలను కోల్పోయినపుడు కూడా అనేకమంది కవులు ఎలిజీలు వ్రాశారు.

1984 అక్టోబరు 31 వ తేదీన అంగరక్షకులచేత అతి దారుణంగా హత్యగావించబడ్డ భారత ప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ మరణవార్త యావత్ప్రపంచాన్ని కుదిపి వేసింది. భారతదేశం దుఃఖసాగరంలో మునిగి పోయింది. అమె మరణవార్త తట్టుకోలేని అనేకమంది ఆత్మాహుతికి పాల్పడ్డారు. దేశంలో ఎంతో అలజడి అకాలి ఏర్పడింది. మధురైలో రెండు వందలమంది ప్రీతు శిరోమండనం చేయించుకుని నడివీధుల్లో ప్రదర్శన జరపడం ద్వారా తమ విషాదాన్ని వ్యక్తీకరించారు.

ఇందిరాజీ మరణవార్తకు స్పందించిన సహృదయ కవులు దేశవ్యాప్తంగా అయా భాషల్లో ఎలిజీలు వ్రాశారు. అలాగే తెలుగు

ఆశ్చర్యంకాదు. దీనికి సాహిత్యం అంతగా లేదు. కోల్, ఎమెన్ మొదలైన సాహిత్య వండితులా భాష మీద ఎంతోకృషి చేసి యున్నారు. ఈ భాష మాట్లాడే ప్రాంతం కూర్చు మాత్రం.

చివరిగా ఈ ద్రావిడభాషలు లిపివరంగా స్వల్ప తేడా బాదాలున్నా కొన్ని కొన్ని పదాలలో అతి సన్నిహిత సంబంధ మున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా శరీరావయవబోధక పదాలలో, సంబంధ బోధక పదాలలో, సర్వనామాలలో, వంశాన్య వాచకములలో

గృహోపకరణాలలో పెంపుడు జంతువుల పేర్ల విషయంలో తదితర మైన పంచ భూతాల వంటి వాటిలో కూడా ఎక్కడ ఏదో ఏకత్వ మున్నట్లు గోచరిస్తుంది. ఇలా సామాన్య లక్షణములు తులనాత్మక పరిశీలన ద్వారా తప్పితే కనిపించవు. ఇంకా మరుగున వడిన ఎన్నో విషయాలు ద్రావిడ భాషలకు సంబంధించినవి బైబి వదల్చిన అవసరం వుంది. దానికోసం భావిలో నరికోడకులు పాలుబడి అమూల్య విషయాలుపైకి తీసి పహకరించగల రవి ఆశీర్వాదం.

—...—

కవులు కూడా వందల వందలలో ఆమెపై ఎరిశీలు వ్రాయడంద్వారా తమ విషయాన్ని వ్యక్తీకరించారు. ఇందిరాగాంధీకి కవిత్వం వల్ల అభిరుచి ఎక్కువ. ఆమెకు అత్యంత ప్రിയతమ గీతాల్లో రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ వ్రాసిన "ఏక్లా చలోరే" ఒకటి. ఈ టెంగారిగేయం ఆమెకు కంఠతావచ్చు, ఈ గీతంలోని ఉద్దేశాన్ని, వందేశాన్ని ప్రస్తుతం చేసే విధంగా స్వయంగా ఇంగ్లీషు భాషలో అనువాదం చేశారు. 'ఇఫ్ నోవన్ లిజన్స్ టు యువర్ కార్, వాక్ ఎరోన్' అంటూ ఆ గీతం ఆరంభమౌతుంది. కవిత్వంపై ఎక్కువ మక్కువ చూపిన ఇందిరాజీపై తెలుగు కవులు వ్రాసిన ఎరిశీల్ని పరిశీలించడమే ఈ వ్యాస ప్రధానోద్దేశం.

మహాత్మాగాంధీని పొట్టపెట్టుకున్నాకై నా మదిన్ మదిన్ ఆయ్యాడను కంటే ఇంత హోరం జరిగి పోయిందని ఇందిరా హత్యకు విచారిస్తూ

"అమరమూర్తికి మరణం యెక్కడుంది? అమృతేని చోచెక్కడుంది? నీకోసం అనంత కాలం విలసిస్తాము నీ సిద్ధాంతాలను విదిగా గెలిపిస్తాము ప్రతి హృదయంలో వుంటుంది నీమూర్తి ప్రతి మానవుడిలో కలిగిస్తుంది స్ఫూర్తి"

అని డాక్టర్ దాశరథి ఇందిరాజీ గొప్ప తనాన్ని స్మృతిగీతంలో మిక్కిలి ప్రశంస చేశారు. ఆమె సిద్ధాంతాల్ని గెలిపిస్తామని ప్రతిప పూనారు.

"ఇందిరాయే ఇందిరా, ఇందిరాయే ఇందిరాయే" అనే విధంగా కొనియాడబడి అన్ని రంగాల్లో అభివృద్ధికి పాటు పడుతూ ప్రపంచదేశాల్లో భారత దేశానికి చక్కని గుర్తింపు తెచ్చి పెట్టిన ఆమె మరణానికి నీనీ రచయిత మల్లేమాలి అవేదన వ్యక్తం చేశారు.

'అత్యంతజీవ పెన్నుండియున్న కరలే కాలనాగులై కాటువేసి క్రూరముగా విశ్వనేతను కూర్చెనారా భారత జాతికి ఎంత పరువుచేటు'

అని వారు ప్రశ్నిస్తూ ఇందిరహత్య భారత జాతికే కళంకం అని విచారించారు. ఇందిరాజీ మరణానికి మిక్కిలి కంఠ చెందిన ఇవలూరి పాండు రంగారావు.

'మతమంటే మదముకాదు మారుపేరు మమత కనుదు చాటి చెప్పిన ప్రయదర్శిని స్వాతిక రుధిర ప్రవంతి కారిన ప్రతిరక్త కణము కవికరమును కలిగించుచు శోటి శోటి మానవులకు మేటి బాట చూపించును.'

అని మత మౌఢ్యం ఆమెను పొట్టన పెట్టుకుందనే భావాన్ని తాను వ్రాసిన 'ప్రియ దర్శిని విశ్వమాత' అనే స్మృతిగీతంలో వ్యక్తీకరించారు.

అదార్యకొంకలూరి ఇనాక్ ఇందిరాజీ మరణానికి బాధపడుతూ చిరంజీవం, ఎక్కడ నువ్వు? అనే రెండు స్మృతి గీతాల్ని వ్రాశారు.

'వావ వస్తుందని తెలిసినా మువ్వ గొడుగు లేకుండా తిరిగావు'

అని హత్య వమయంలో ఆమె బుల్లెట్ పూవ్ దరించవనందుకు విచారించారు. అంతే గాకుండా జాతిగుండెలపై చిరస్థాయిగా ఆమె జీవిస్తుందని చెబుతూ

'బ్రతుకంతా జీవించిన మువ్వ ఇకపై నిజంగా జీవిస్తావు జాతి గుండెలమీద నీ అస్తిత్వం కాళ్ళకం' అని అన్నారు.

మానవ అవయవాల్లో ప్రధానమైన కంటిని చిదిమితే జీవితం చీకటిమయం ఏ విధంగా అవుతుందో అదేవిధంగా భారత దేశం అంత కారణంధురమైందని విలసిస్తూ రసరాజు.

'ఆ కలాంగుకు లెవరిని? ఆ కలార కాలరాక్షసు లెవ్వరు? కంటిపావ చిదిమి జగమెల్ల చీకటి చేసినారు మాతృ హంతకులా! నిజమా దరిత్ర'

అని ఎవరిని ప్రశ్నించాలో అర్థంకాని అయోమయ పరిస్థితుల్లో దరిత్రనే ప్రశ్నిస్తున్నాడు కవి.

"అమ్మలేదునాకు అన్నం వద్దు అసలు ఈ దేశం వద్దు ఇది అన్నంపెట్టే తల్లిని చంపిన దేశం దేశమా! నీకు మోక్షం లేదు"

అని అని విలపించారు గొల్ల దేవిద రాజు.

"అరేరే ఎంతటి దారుణమిది ఎకండా కూళ మాయమ్మ, ఇందిర గూల్చెన్, భారతావనీ విజయ సిద్ధాంతమ్మ లొక్కుమ్మడిన్ ఒరిపెన్ బండములందు జాతిహిత సౌభాగ్యమ్ము వండించె, ను ర్వర త్యాగోన్నత మూర్తి, కి ప్రతిపలమ్మా! గుండెవీరయ్యడిన్"

అని బండ బండలాల్లో భారతజాతి సౌభాగ్యాన్ని వండించినందుకు ప్రతిపలంగానా ప్రయదర్శినిని హత్య చేయడం అని వాపోయారు. షేక్ ఆలీ

ముక్కామల 'అమరేందీర' అనే తమ స్మృతి గీతంలో

నిజం చచ్చిపోయింది ఈ దేశంలో ఇంజం రెచ్చి పోయింది ఈ దేశంలో తద్రతకే కాంం చెల్లిన ఈ దేశంలో జీద్రతకో గాలం వన్నీన ద్రోహంకో విజయేందీర భారతజన హృదయమందీర మన ఇందిర బలిఅయిపోయిందీర

అని భారత దేశంలో నెలకొనివున్న పరిస్థితికి మిక్కిలి విచారించారు.

ద్యాంతుల జాతీయ కరణచేసి, బంజరు భూముల్ని పంచి, ఇళ్ళు నిర్మించి, సాంకేతిక, వైజ్ఞానిక మొదలైన రంగాల అభివృద్ధికి కృషిచేసి, అరీనోద్యమానికి ఎంతోపాటు పడినటువంటి ఇందిరగాంధీని చంపడం మిక్కిలి దారుణమైన విషయమంటూ ఎ. రామ సుబ్బారెడ్డి తమ స్మృతి గీతలో - 'హలము చేతను పూని పొలముడున్నేరైతు కడుపు నిండేందుకు భూవంశకము చేసి

పూరి పాకలోని దీనిస్థితిగాంచి
తలదాసుకోనింత సౌధములు చూపిన
దీన బాంధవీ ఏకు జోహారు.'

అని ఆపేదన వ్యక్తం చేశారు.

శ్రీమతి అరుణావ్యాస్ తమ స్మృతి గీతంలో -

"విద్వేషం విద్రోహం విచక్షణా రహిత్యం
వేయి ఎడగల కాలనాగై జాతీయమైక్య
చిహ్నాన్ని
అదేక అనర్హ రత్నాన్ని మహిళామయ
కిరీటాన్ని

కాటు వేసి కూల దోస్తే
మతం గుండె కలుక్కుంది
దేవుడి మనసు చివుక్కుంది'

అని బాధను వ్యక్తీకరించారు.

ఇందిరాజీ మరణం కేవలం భౌతిక మయిందని, నిజానికి ఆమె ఈలోకం లో చిరంజీవిగా వుంటుందనే భావాన్ని -

'కారడ నవచంద్రికలో
జన గణ మన గీతికలో
నవందైత బలికలో
హుషారైత బాయిరలో
మందారమాలికలో
అంతటా నీవేనమ్మా'

అని నబ్బిన రామకృష్ణ చౌదరి తమ "చిరంజీవి" అనేస్మృతి గీతంలో పేర్కొన్నారు.

4. పొడుపు కథలు వచన కవిత్వలాంటివే

— జి. ప్రభాకర్. యం. ఏ.

జానపద విజ్ఞానంలో వ్యత్యేక శాఖగా పరిగణించ దగినంత వ్యాప్తికలిగి ఈ పొడుపు కథ. జానపద కవిత్వం, గద్యకథ, సామెత వైవిధ్యంగల ప్రక్రియలైతే, పొడుపుకథల్లో వాటన్నిటి కంటే ఎక్కువ వైవిధ్యం ఉంది. పొడుపుకథ అన్నది ప్రతిపిల్లవాడి నోటి నుండి జాలువారే ఒకసామాన్యమైన ప్రక్రియ అయినా, నేడు దీనికి ఎంతో ప్రాముఖ్యం ఉన్నది. తెలుగు సాహిత్యంలో అనాది నుంచి నేటి వరకు ఈ పొడుపుకథలు ఎంతగానో ప్రాచుర్యం పొందాయి. నేటి వచన కవిత్వం ఎంతటి నిగూఢార్థాన్ని కలిగివున్నదో, అంతే నిగూఢార్థం ఈ పొడుపుకథల్లో కూడా కనిపిస్తుందని, అనటంలో ఏ మాత్రం అతిశయోక్తిలేదేమో! సంక్షిప్తత, నిగూఢత్వం ఈ పొడుపుకథ ప్రధాన లక్షణాలుగా పేర్కొన వచ్చు. వినోదాత్మకమైన క్రిడారూపం, రసస్ఫూర్తి కూడా ఇందులో కనిపిస్తాయి. గేయరూపంలో, కథారూపంలో, సామెతల రూపంలోకూడా ఈ పొడుపు కథ

లుంటాయి. ప్రతి సమాజంలోని మనుషులు వీటిని ఉపయోగించుకుంటారు. ఇవి నిత్య జీవితంలో భాగమై పోయాయి.

పొడుపు కథలకు జీవితమే మూలధనం. జీవితంలో సమస్యల్ని విడగొట్టడానికి మనిషి చేసే ప్రయత్నమే వీటికి ప్రేరణ. ఎదుటి వాని బుద్ధికుళులకు ఒక పరీక్షగా ఉద్భవిస్తాయి. పొడుపుకథలు. సామాన్యమానవుని లోని బుద్ధిదాతుర్యం, హాస్య ప్రయత్నం, నమస్యలను పరిష్కరించు కోవాలనే మనస్తత్వం పొడుపుకథలను తీర్చిదిద్దుతాయి.

ఇంగ్లీషులో పొడుపుకథను 'రిడిల్' (Riddle) అంటారు. దీనికి మూలమైన "Raedan" అనే పాత ఇంగ్లీషు పదానికి 'సలహాఇవ్వడ' మని అర్థం. సంస్కృతంలో "త్రహేళికలు" వేదకాలం నుంచి ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఉర్దూభాషలో 'కవాలీ' అనేరూపంలో ఈ పొడుపు కథలు బాగా వికసించాయి. పొడుచుట, వివృతంలో

"దిక్ దిగంతాలకు
భారత జాతి ఔన్నత్యం
సాటి చెప్పగా
నేడేగి అమరపురికి" అని కొండపి వాసుదేవ మూర్తి ఇందిరాగాంధీ భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని అన్ని దిక్కులకు సాటిచెప్పి, చివరకు అమరలోకంలో కూడా అదే పని చేయడానికి పెగ్గారని తమ స్మృతిగీతంలో పేర్కొన్నారు.

శివరగా నేను వ్రాసిన మినీకవిత్వ
'ప్రపంచంలో
మారణ హోమానికి శ్రీకారం

మత జననం
అందులో
అంతర్భాగమేనోయ్
ఇందిర హననం'

ఇంకా మెండా చిన నీతారామయ్య, శశికాంత్ శాశ్వరి, భారతిశ్రీ, పుడ్రేవు భావ్యరరావు, సుచంద్ర, ఏ. వి. కుమార్, కట్టవల్లి జోషి, ఐర్రి నమాదానం ఇంకా ఎంతోమంది కోకొల్లలుగా ఇందిరాజీపై, హృదయం ద్రవించేరీతిలో ఎరిశీలు వ్రాసి, ఆమెకు స్మృత్యంజలి ఘటించారు.

అనందంను వెల్లివిడియించు నని పొడుపుకథ లని. నేడుమారి గంగాధరం (1881) అన్నారు. పొడుపు అంటే 'దాశేమో', కన్న డంలో ఇదే అర్థంలో 'ఒగటు' అన్న పేరు ప్రచారంలో ఉంది. 'ఒగటినకథ' అంటే సమస్యాత్మక కథ అని అర్థం. తమిళంలో 'విడుకత' అనే పేరు పొడుపుకథను పోలిందే. తెలుగులోనే పేరు, పేరు ప్రాంతాల్లో ఈ విధంగా వున్నాయి. తెలంగాణాలోని కొన్ని ప్రాంతాల్లో కాపురం (కాపురం) అంటారు. కాపురమెంత శతవేషమో దీనిని విడదీయడ మంత కష్టమని కాబోయి ఈ పొడుపుకథలకు కాపురముని పేరొచ్చినదని రాజు బిరుదురాజు రామరాజు అన్నారు. చిత్తూరు మొ॥ చోట్ల 'మారుకథ' అని, ఇచ్చుకథ, విచ్చుకథ, విప్పుకథ, అడ్డకథ, అడ్డుకథ, ఒడ్డుకథ, మొ॥ పేర్లు ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

పొడుపు అంటే పొడవడం. పొడుచు వట్లుగా వ్రక్కించడం. ఎందుకట్లా గుచ్చి, గుచ్చి చూస్తావు, పొడిచి, పొడిచి అడుగు తావ్! పొడుపుకథలో గుచ్చి, గుచ్చి, పొడిచి పొడిచి అడగడం ముఖ్యలక్షణం. కాబట్టి ఆ పేరొచ్చి ఉండవచ్చునని కొందరు భావించారు.

పొడుపు కథల ప్రాచీనతని, మానవ సంస్కృతిలోని ప్రారంభదశల్లో వీటి ఉప యోగాన్ని గురించిన ఆలోచనలు విద్వాంసు లకు కలిగాయి. మొత్తం మీద గేయాలు, కథా గేయాలు మొ॥ నవి మొదటి పుట్టంకొను, గద్య కథనాలు రెండవదశలోను, పొడుపు కథలు మూడవ ఘట్టంలోను వెలువడ్డాయని వూహించవచ్చు. 'దిస్టెన్స్ అండ్ పోక్ థోర్'లో అలెగ్జాండర్ క్రాఫ్ట్స్ పొడుపు కథను గురించినట్లు, అది శానపదవిజ్ఞానంలో రిపరీ దని చెప్పడంలో వత్సం ఉన్న దనిపి న్నుండన్నారు.

పొడుపు కథలను గురించి పరిశీలన జరి పినవారిలో 'అరిస్టాటిల్' మొదటివారు

కావచ్చు. భారతదేశంలో పొడుపు కథల వికాసాన్ని గురించి చెప్పేటప్పుడు వేదాల తర్వాత మహాభారతాన్ని పేర్కొన వలసి ఉంది. ప్రకృతికీ, నీతికీ, సంబంధించినదలా పొడుపుకథలు మహాభారతంలో ఉన్నాయి. రాజు చనిపోయిన తర్వాత మరొకరిని ఎన్ను కోవడానికి పొడుపు కథల ద్వారా పరీక్ష జరిపే విధానాలు జాతర కథల్లో ఉన్నాయి. సంస్కృతం నుంచి మహాభారతాదుల పొడుపు కథలు తెలుగుకు దిగుమతి అయ్యాయి. ఎర్రవ మహాభారతాంధ్రీకరణంలో ఉండే యక్ష ప్రక్షులలో ఇవి కొన్ని.

ఈ పొడుపుకథల అవతరణ అనాటి రాజుల కాలంలో జరిగింది. అనాటి సామా జిక పరిస్థితుల కనుగుణంగా ఈ పొడుపు కథలు అల్ల బడ్డాయి.

ఉదా॥ పుట్టెడు పొట్టిదానికి

వట్టెడు లంగాలు

పమిటదీ

(ఉల్లిపాయ)

అనాటి సాంఘిక జీవనానికి ప్రతీకలుగా కొన్ని పొడుపుకథలు.

ఉదా॥ అక పమిటా అల్లుడు రాగా

చేబెడు చెక్కలు చెక్కుకురాగా

కడివెడు నీరు కారుకురాగా

అందులో ఒక రాజు అడుతుంటాడు (గానుగ)

చలిరేక నిప్పుకాగేవాడు (కంసారి)

కాపంరేక చెరువులో నానేవాడు (దాకరి)

ఇందులో వర్ణించబడ్డవారి వృత్తులే కాక మనకు వారి దీనావస్థకూడా కనిపిస్తుంది.

గేయరూపంలో కూడా ఎన్నో పొడుపు కథలు వచ్చాయి.

ఉదా॥ చెక్కని స్తంభం బేసి కందదూ

చెయ్యని కుండ, పొయ్యని వీళ్ళు

చెయ్యని సున్నిం తియ్యగా ముండు

(కొబ్బరిచెట్టు, కాయ)

ఇక్కడ కొబ్బరి చెట్టు చెక్కని స్తంభం తోనూ, కొబ్బరికాయ చెయ్యనికుండతోనూ,

పొయ్యని వీళ్ళు కొబ్బరి వీళ్ళతోనూ, చెయ్యని సున్నిం కొబ్బరి పలంతోనూ పోల్చబడ్డాయి. ఇక్కడ 'తియ్యగా' అన్న పదప్రయోగం ఈ పొడుపు కథకు తరిష్కార మార్గాన్ని సూచిస్తుంది.

ప్రతి తెలుగువాడి నోరూరించేది, ఈయన వులో ప్రసిద్ధికెక్కేదీ అయిన 'మామిడిపండు' ఓచోట ఇలా వర్ణించ బడింది.

ఉదా॥ జీడివారి శోడలూ

విరిగల వారికి ఆడతడుచూ

వయస్సులో కుర్చే వయ్యారీ

వైకావ మావంలో వస్తుంది.

ఒకే గేయంలో ఒక్కొక్క చరణానికి ఒక్కొక్క జవాబు ఉండే పొడుపుకథలు కొన్ని. వీటిని గొలుసు పొడుపుకథ లంటారు.

ఉదా॥ దిబ దిబ లాదేవి రెండు (కాళ్ళు)

దిబెక్కి చూచేవి రెండు (కళ్ళు)

అలకించేవి రెండు (చేవులు)

అడుకునేవి రెండు (చేతులు)

మనదేశంలో ముఖ్యవృత్తి వ్యవసాయం.

దీనికి సంబంధించినవి కొన్ని-

ఉదా॥ చిత్త చిత్తగించి, స్వాతి చల్ల చేసి

వికావి విసరకుంటే, అనూరాధలో

అడిగినంత వరుకు (శాస్త్రచేతు)

అలాగే ఈ క్రింది పొడుపుకథ ఇంకొక

ఉదా॥ 'వచ్చ వచ్చని తల్లి

వనిది పిల్లల తల్లి

తల్లిని చీర్చితే

తియ్యని పిల్లలు' (వనసకాయ)

పై పొడుపుకథ మాతృత్వానికి ప్రతీక. ఇక్కడ వనసపలం తల్లితో పోల్చబడింది. వనసకాయ పిల్లలతో పోల్చబడ్డాయి. చివరి 'తియ్యని పిల్లలు' అన్న పదప్రయోగం ఈ పొడుపుకథ పరిష్కార మార్గాన్ని సూచి స్తుంది. ఈ పొడుపు కథల్లో మనకు గోచరించే మరొక ముఖ్యవిషయం నాటితో కీముకొన్న వస్తువులూ, ఉపమానాలు అనజీవనానికి అతి దగ్గరగా వుండడమే.

వక్షవ్రతంతో కూడిన పాదశ్లోక వక్షవ్రత మనకు కన్పిస్తాయి. ప్రతి భరణంతో దివర చెప్పార్చిన వస్తువును ఒకే అక్షరం ద్వారా మూచించడం జరుగుతుంది. మిగిలిన అక్షరాలు ఆ అక్షరంద్వారా గ్రహించార్చి ఉంటుంది.

ఉదా॥ వంకర బింకర 'కొ' (కొంతి)
వాటి కమ్మరు 'అ' (అల్లం)
వల్లవి పిల్లా 'మి' (మిరియాలు)
నాకేమి ఇస్తావు 'తే' (తేనె)

కొన్ని పాదశ్లోక వక్షవ్రత గేయరూపంలో ఉన్నాయి. అంటే, మరలభంగా పాడుకునేందుకు వీలుగా ఉంటాయి.

ఓహోహో చాలయ్యా!

ఒక్కంతా ముక్కయ్యా

కర కర కొనే

కడువంతా తీవయ్యా! (వనసవండు)

వనసవండులా తియ్యని పాట! అయితే దీన్ని ఎవరు చెప్పారో తెలీదు. ఇది వింటుంటే వనసవండు మన కళ్ళముందు కనిపిస్తుంది కదా.. పాటపాడగానే అర్థం తెలీదు. ఆలోచన చేసే కొద్దీ, ఓహో! వనసవందా! అనిపిస్తుంది.

వనసవండులా చాలా అవతరించాయి. మచ్చుకు ఒకటి చూడండి. అడవిలో ఆడోకు అంటే వేసింది-గొడ్డరి. ఇక్కడ ఆడోకు అరవడం కఠినత్వాన్ని సూచిస్తుంది. దీన్నే 'గొడ్డరికో' పోయిస్తారు కవి. గొడ్డరి కూడా కఠినత్వానికి ప్రతీక. ఇలాగే మరికొన్ని ఉదా॥
ఊరంతా ఒకేడుప్పటి (అకాళం)
వడిచిపోయే వల్లరానికి నాలుగే రింగాలు (గేడి)
నోరులేని పిట్ట తోకతో పిక్కు తాగుతుంది (దీపంవర్తి)

రాజావారికోటలో రోజాపూలు చూచేజాతేకాని తోనేజాడులేరు (అకాళవ వక్షవ్రతాలు)

వేదాంత సంబంధమైన పాదశ్లోక వక్షవ్రత కొన్ని. వీటిలో వక్షవ్రత అక్షరంగా ఉన్నా అర్థం తార్కికంగా ఉంటుంది.

5. ప్రాచార్య యన్విషయ పుష్టిపూర్తి కృతులు - ఒక సమీక్ష

- డా. తటవర్తి రాజగోపాలం ఎం ఏ. పి హెచ్. డి.

విశాఖపట్టణం ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్తు ప్రాంగణంలో 1988 అక్టోబరు రెండవతేదీన ప్రాచార్య యన్వి. జోగరావుగారికి పుష్టిపూర్తి ఉత్సవం మనంగా జరిగింది. ఆ సందర్భంగా ఆయనవి ఆరు కృతులు అవిష్కరించబడడం రసజ్ఞులలోకానికి మరింత ఆనందకారణమైంది.

జోగరావుగారు పరిశోధకునిగా, విమర్శకునిగా, పీనియరు తెలుగు ప్రొఫెసరుగా జాతీయాచార్యునిగా ఎంత మున్నుండినారో

భావుకతలో కవిత్వలో అంతగాను పేరు సంపాదించుకొన్నారు. ఆయన జగమెరిగిన విద్వత్తును ఇచ్చట మళ్ళీ చెప్పవక్కరలేదు. కాని అరవై వసంతాలపాటు పండి మరింత సముపార్జితమైన ఆయన పరిశోధనకు, విమర్శకు, భావుకతకు దీక్షైన ఈ క్రొత్త గ్రంథాలు ఆంధ్రసాహిత్యలోకం ఆవశ్యం చూడవలసి వని.

అవి 1. గండర్వనగరం (కావ్య ప్రసంగం)

2 కృంగార కృంగారుపు (కావ్యం, వైదిక

ఉదా॥ నిర్దయ్య:-

బోడివా దెవడయ్యా,

బొచ్చువా దెవడయ్యా!

మొల చుట్టూ కత్తులున్న

వాని పేరేమయ్యా!

పోతురో, శవ పోతులారో!

వీరబ్రహ్మం:-

బోడివాడు వెలక్కాయ,

బొచ్చువాడు కొబ్బరికాయ

మొల చుట్టూ కత్తులున్న

వాని పేరు వంకాయ

నిర్దయ్యగారు, జ్ఞాన నిర్దయ్యగారు!

కొన్ని పాదశ్లోక వక్షవ్రత విశ్వంలోని అగోళ వస్తువులను గూర్చినవి.

ఉదా॥ అకాళంలో ఉంటుంది —

కాని మేమంకాదు

తోకతో ఉంటుంది —

కాని ఎద్దు కాదు

అటు, ఇటు తిరుగుతుంది —

కాని వక్షి కాదు

వట్టు తప్పితే చాలు —

వరుగు లేస్తుంది (గూరివటం)

గజిశానికి వంబిందిచినవి కొన్ని, గజిశాన్ని ఉవయోగించు కొనేవి కొన్ని.

ఉదా॥ 1. ఒక గుడిలో ముగురు దొంగలు (తేరుకనకకాయ)

2. ఒకటి వచ్చింది. వదపోరింటినికాకింది మూరై వెలిసింది, రెండై పోయింది.

(వక్రువోమ వల్ల)

ప్రకృతిలోని చెట్లు, చేమలు, అహార వద్యారాలు మీద కొన్ని పాదశ్లోక వక్షవ్రత.

ఉదా॥ 1. చింపిరి, చింపిరి గుడలు, ముక్కల వంటి నిడలు (మొక్కజొన్న)

2. ఓరోరి-అన్నరో, పివాళ్ళంతా

ముక్కరా

కారాకు వద్దరా, నీ కండంకా చేతురా (కాళు)

ఇలా ఒకదాన్ని మించి మరొకటి అన్నట్లుగా జానపద విజ్ఞాన క్షేత్రంలో చెప్పుకు పోతుంటే ఒకదాన్ని మించి మరొకటి ఉంటుంది. జానపద సాహిత్యంలో వివిధ ప్రక్రియల్లో జరిగిన కృషిని పరిశీలిస్తే ఇది నిజమనిపిస్తుంది. కాని ఇంతవరకు తెలుగులో అనుకోదగిన సంకలనాలు కూడా లేవు. శ్రీ.జి. కంకతరావుగారు, శ్రీ చల్లా నాదాకృష్ణకర్మగారి సంకలనాలు తప్ప. ఇరుగు పొరుగు భాషల్లో కొంతమే లభిస్తుంది. ప్రస్తుతం ఈ పాదశ్లోక వక్షవ్రత అధునిక సాహిత్యంలో ముఖ్యంగా సిని సాహిత్యంలో ఎక్కువ చోటు చేసుకుంటున్నది.

వై శికము, సానుబంధము) 3. యన్వీయం (నవ్యులవ్యుల కథలు) 4. మణి ప్రవాళం (వ్యాసనంపుటి) 5. మేరు శిఖరి (నవల) 6. Smiles of the muse (A collection of essays).

రేఖామాత్రంగా ఈ గ్రంథాంతర విషయాలను సమీక్షించడం ఈ వ్యాసం ప్రధాన మైన ఉద్దేశం.

గంధర్వ నగరం:-

యన్వీ. చిరుతప్రాయం నుండి ఈకావ్య నమచ్ఛయం రూపొందే వరకు సావకాశంగా ఒక్కరోజునగాకుండప్రాస్తావికంగా అప్పుడప్పుడు సముద్యుతాలైన కావ్య ఖండికలలో 'గట్టి చేసికొందామ' నే ఉద్దేశంతో పాఠకలోకానికి అందించిన గ్రంథం ఈ 'గంధర్వ నగరం.' ఇందు అనేకం పలు పత్రికలలో ప్రచురితపూర్వాయ, కొన్ని ప్రాస్తావికాలు, మరికొన్ని పరమానువులు అవి కవి చెప్పనే చెప్పారు.

చిన్నప్పట్నుంచి జోగరావుగారి స్మృతి పథంలోని అనుభవాన్ని, వాటి నైవిధ్యాన్ని, అందులో సమన్వయాన్ని ఈ గ్రంథం గోచరింప చేస్తుంది. "ప్రాతయనిపించు సరిక్రొత్త పథమునాది" అని చెప్పకొన్న ఈయన కవితారీతులలో ప్రాచీన కవులు, నవ్య కవులు, విప్లవ కవులు, అతివాస్తవికకవులు వచ్చి పోతూ ఉంటారు. ఈ గంధర్వ నగరంలో

'చిన్ననాటనుండి శివమహాభక్తుండ
నాన్తికుండ నైతి వదివయసున
వట్టి యాస్తికతను వడగట్టి తెట్టుతో
తీర్థయాత్రలెన్నో తిరిగి తిరిగి'

బ్రాహ్మ ముహూర్త కుత్రస్నాన పూతంబు
ద్వాదశాతతపుండ, దవళితంబు
అవతంస విల్వ కర్ణాభ్యర్థదేశంబు
రుద్రాక్షమాలికారూఢ గళము
కూపోడక క్లిన్న కొవ్వినవప్తంబు
చారు వద్మాసన వీరమతము

మహిత వందాక్షరీ మంత్ర ముహూర్ముము
య్యుఖరిత స్వాంతసమ్ముఖము ముఖము
'దేహామే మహాదేవుని దేవళముగ
సాగినట్టి శైశవ వీరశైవదీక్ష
నేడు తలచుకొన్నప్పు కన్నీకులురలు
నవి ముద్రకువులో కుగ్రకువులో గాని'
ఇట్లా ఒక అరవై యేళ్ళ జీవితం చిన్న
దశాంతరాలలో ఏ విధంగా వరివర్తిస్తుందో
ఈ గ్రంథంలో చూడవచ్చు.

"భారతీయ సాహితీ" యొక్క వైశిష్ట్యాన్ని
విగదిస్తూ

"క్రుతీనుండి కృతికి విక్రతు వరబ్రహ్మ ప
దార్థనంజ్ఞీ 'కవి' శబ్దమును దింపి
కవివి మహర్షిగా, కవితను శృష్టిగా
రసము రాజ్యముగా పొసగనెంచి...."
ఈభరతోర్విలో ఎందరో మహాకవులు
'ఋషుల రాజ్యము నావిష్కరించినారు.'
అని చెప్పి రామాయణ, భారత, భాగవ
తాలను, కాదంబరిని ప్రస్తుతించిన తీరు
నాన్యతో దర్శనీయం.

'ప్రాకృతీచీన దేశమార్గములు వేలు
ఇట సమాజము మీద సాహితీ ప్రభావ
మచట సాహితీ మీద సమాజముచీయు
భారతీయముసాదేయ చారు సరణి"

అంటూ ఈదేశసాహిత్య ప్రాముఖ్యాన్ని
చెప్పిన తీరు ఎంత కూలంకషంగా ఆలో
చించి ఒక్కముక్కలో చెప్పినదో సహృ
దయ విమర్శకులు గమనింపకపోరు.

ఈ దేశానికి శ్రీరామ నేతువు (కన్యా
కుమారి) ధర్మవీరము, శీరాద్రి కీర్తికిరీట
ములునట. రామాయణ, భారత భాగవతాలు
మువ్వంక వ్యాప్తమైన గముద్రాలట, అష్టా
దశ పురాణాలు శక్తి వీరాలట. కృతులు
నదీ మాతృకలట, ఉపనిషత్తులు హిమగిరి
శిఖరాలట. ఇట్లా భావిస్తూ

"సంస్కృతము కన్నితల్లిగా సాకుచుండ
తరతరాల ధరత జాతి నరనరాల
వరిమళించిన సంస్కృతి ప్రాథవమ్ము
నీచు నీమలకెల్ల శ్రీరామరక్ష..."

అని యన్వీ. భారతీయ సంస్కృతిని సరి
భావన చేసిన తీరు అపూర్వము.

ఈగ్రంథంలో జోగరావు గారికి వన్ని
హేతులైన గురువులు, విశ్వవిద్యాలయోపా
ధ్యక్షులు, కవులు, పండితులు, డాక్టర్లు,
యాక్టర్లు, వ్యాపారులు, న్యాయమూర్తులు-
ఇట్లా చాలమంది యథోచిత ప్రేమాదర
గౌరవాలతో కన్పిస్తారు. కవియొక్క నిండైన
మనస్సు వాళ్ళందరకు కవితారూపమైన అతి
థ్యాన్నిచ్చి సత్కరించింది.

"ఈ కవి సంస్కారాలకూ, అభిరుచులకూ,
పరిణామాలకూ, మనోహృదయ ధర్మాలకూ,
జీవితంలోని అంతస్తత్వానికి యీ కావ్యం
ఒకనిలుపుటద్దం. కావ్యజీవితమైన చమత్కృతి
వృత్తివద్యంలో నుంచి అవికర సాధారణ
మైన ఒక వ్యక్తిత్వ ముద్రతొంగి చూస్తూనే
ఉంటుంది. 'ఇది జోగరావుగారి పద్యం'
అనిపించే లక్షణం దాదాపు ప్రతీవద్యంలోనూ
ఎదో ఒకటి ఉండనే ఉంటుంది' అని శ్రీ
మల్లంపల్లి శరణయ్యగారు భూమికలో నెం
విచ్చిన మాటలు అక్షర సత్యాలు.

శృంగార భృంగారువు

ప్రసన్న కుసుమాముదం, అడిగొప్పుల
హోరుగాలి, శృంగార సర్వజ్ఞ, -ఈ మూడు
కావ్యాల వంటివి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో
ఇతఃపూర్వం పుట్టలేదు. ఇదే మాటను
'శృంగార భృంగారువు'ను వ్రాసి యన్వీ.
మరోసారి సహృదయుల చేత అనిపించారు.
ఇవన్నీ శృంగార రసైక కావ్యాలు. రసరాజు
మైన శృంగారానిది సాహిత్య సామ్రాజ్యంలో
రాచబట. ఆ దారిలో పయనించి ప్రాచీన
కవులను మీరుట అతి దుర్లభమైన పని.
అవని సాదించాలన్నది ఈ కవి ప్రతిజ్ఞ.
దానికై ఎవరో చెప్పిన దానికి కుకాసువాదంగా
గాకుండా, పరిజ్ఞాన పరిశీలన పలికాలుగా,
హృదయదమ్ముమైన అనుభూతి పరింగా ఈ
'శృంగార భృంగారువు' ను సంకరించినట్లు
శ్రీ జోగరావుగారు చెప్పినారు.

రష్యా, ప్రాన్సు, ఇంగ్లండు, చెకోస్లోవేకియా, అమెరికా, కెనడా, సింగపూరు, మొదలగు సుమారు ఇరవై విదేశాలలో ఈ కవి పర్యటించాడు. ఆ విదేశీయ రచనలక్రమంగాడులతో పరిపాకమైన రమణీయకాలంకృత హృదయమైన ఈ కవికి అక్కడినిచ్చారీ కవి.

‘ఇది కవిత్వము కాదు సుమ్మిది మదీయ హృదయ మాకంద పాదక మృదుల కాని గూరుతున్న కుకూహల కూహకుహలు కొనది విసరిన సాకూత కూడితమ్ము’

అని కవి యమకూతిగతమైన కృంగరాన్ని కావ్యంగా మలచినట్లు చెప్పారు.
తెల్లవాళ్ళ దేశంలో

“కరచ విదాకు వార్తల వరతనవల
నకకనూతన స్మర సరిక్రమల వలన
అల్పసంతోషం లభ్యమి యామగలు
వతగ సుకువట్లన, కంకువట్లగాడు.”

కనుకనే రచిచూరుంటే అచటిపడతులు తమ్ములగురు నరికదా వడినస్తాతల, ఎదు తిస్తారల.

“దొమో అద్దినా” (పాంథకాల) అన్న దానిలో రష్యాను వారి కృంగరం దర్శనం. రెనిన్ గ్రాడులో మార్క్సిజం మద్య అరిగే ‘తెలిరేం’ లందురదృశ్యాలు (వైట్ నైట్-అవ్వదానికీ కవి ‘తెలిరేం’ అని తెలుగు) తన కవిత్వ పాకంతో కవి కళ్ళకు కట్టితట్లు చెప్పారు. “ఎటవాఅగు కొండ వెకనిసారెడి యేరు కడలి పొత్తిళ్ళలో గలియుదోట” “సర్వతోమల వినోదోర్వరర్ తమ్ములచెన్న లోరిక సుల స్వర్గకూమల” వే నద్యానిలో, ప్రదిదిక ముకుర కలలాలో ఒక ఖూర్తి అమూదావ వికలాలుగా ప్రతి పరిస్తుతల. కనుకనే రెనిన్ గ్రాడు, ‘కడిది వేకుకం నోడు’. ‘పాంథకాల’ వినోదాని

‘కచ్చిత్త తదుపరి స్వర్గం
తెచ్చునో, ప్రదిదికాన్న నిచ్చునో’

అనిపించాయి కవికి.
ఆ దేశంలో భార్య మరొకడితో సుఖ వడుతుంటే

‘దానికే కాంత మివ్వుడు, దక్కె, వద్ది యెవనితో కుట్టుచున్నదో యెరుగరాదు నాని ముఖమేల చెరువంగ?’

వన్నాడు ‘వార్య’ అనే ఈ కవియొక్క మిత్రుడు. “కృంగర పర్యటన”న ఈ కవి ఆ మాటలలోని వాని ‘వింతసితికి’ నిర్వాంత పోయినాడు. స్వీయ భార్యకు రవతంగం కాకూడదని మగుడ వచ్చిన ఈ మగని చూస్తే అందరం విర్వాంత పోవరిసిందే. దీనికి కారణాన్ని కవి యిలా ఊహించాడు.

“కొందొక నాడును మగువను
గండునటకు కలిసిరారు కారణమేమో
తుండుగనాడును పాకను
గండేనా యను రివాజ గలవారేమో!”

దేశీయమైన సామెత విదేశీయ కృంగరానికి అతుక్కు పోయింది.

రష్యాను వారు కృంగరంలో అల్లరి పెట్టారు. ఇష్టమైతే సరే అంటారు, లేకుంటే క్షమించమంటారు.

మొట్టమొదటి ఆంకణాశీయపు “ఎకోస్పీ” 1987లో కెనడాలో హంట్రియ మహావగరం లో జరిగింది. అప్పటి ‘తయోగరా’ జరిపా తం దారలు ఆకాశపు చిల్లలనుంచి ఝల్లు మెంటూ ఆకాశగంగ పేరుగిరిపై వదు తున్నట్లు, కివలూజాల భాగీరథి ధిమిమంది దునికి దిగుతున్నట్లు, ప్రళయ కాంలాని మేఘాలు భయంకర గర్జనలతో ధిగ్ధిగంజాలు ఒరసు తుంటూ తులలి శృంగి తురుస్తున్నట్లు, వదులు - పాగలాలు అన్ని కలిసి ఏకదాటిగా ప్రవహిస్తున్నట్లు, సర్వయాగాగ్నిలో సఖి తలు వదుతున్నట్లు, - ఉన్నాయని కవి భావించిన తీరు అద్భుతమై సాగింది. అప్పటి ‘ఎకోస్పీ’లో పంధ్రతేజావద్యకలైన మాన్వర్తి భాతులతో కవి యమకూతులు

పాక్షిగా సాగిన రచన ఇందు కవిప్రియను. చివరిగా ఆ ‘ఎకోస్పీ’ను
‘జాతి మత భేదరహితము
నూతన సౌహృద సహితము నొనరించి తగన్
చేతో జాతుండొక
ర్జాతీయ వమజ్య పేరు సార్థము చేసెన్.’
అని చమత్కరించారి కవి.

ఇట్లా విన్న దేశాలలోని తన కృంగరాను భూతులను యన్వి. ఈ ‘కృంగర కృంగా రువు’ లో విర్భీకంగా చెప్పుకొన్నాడు. కవి దృష్టిలో ఇదొక ఉపాసన. లెక్కర్మిరిన దేశ దేశాలలో ప్రీతి కృంగరాబీరుచులలో, అనుభూతులలో ఉన్న వైవిధ్యాలు విన్నా యగా కవిప్రియనా అవన్ని జగన్నాత యొక్క అనంత విశ్వరీతి విలాసాలని ఈ కవి విశ్వా సము. అందుకే ‘వందే జగన్నాతరమ్’ అని ముమ్ముందుగా కవి తన కావ్యానికి మంగళ తోరణాన్ని సంతరించుకొన్నాడు. అందులో

‘కాలము కన్న మున్నోడమి కాలమునే
కురుపార గాల్చి యా
కాలమె యాత్మరూపముగ గ్రాతుచు
జాతి తపంబునన్ జగ
జ్జాలము నిండ్రజాలమును జాతరమేల
మొకప్పుడల్లక
లోలము జేయునా వకలలోక వనిత్రికి
సాధువాదముల్.’

‘కాలము కన్న తల్లి కడకంట తక్కువ
చిత్రదిక్కగా
రిలను కాంక్షి హేల. నమదిమసమానన
జాలమానసా
రీతి మనోహరాకృతి వవేదయా
ప్రకృతిన్ జగద్విశ
శ్రీ లలితా దరస్థిత కుచిస్థితమున్
భజియింతురక్తిమై.’

అన్న వద్యాలలో కాల స్వరూపియైతే కాశీ త క్త్యాన్ని కవి కవినిరీతి భావన చేసి ఈ కావ్య రచనకు ఉపక్రమించాడు.

యన్వి. కృంగర రచన జాతినివేది దానిదని, గంగా, గోరులను జార్చివా తుతు

దొచిక్కాన్ని కోల్పోకుండా ఏ కృంగారాన్ని అనుభవిస్తాడో అట్టిదానిని కాను మెచ్చుకుంటాననీ, నిజంగా కాను అనొచిక్కాన్ని ఒక బోస్తే, కవిచే దప్పలు బలాదూరనీ కవి చివరి పద్యంలో చెప్పుకొన్నాడు.

‘ఎంతవేళూ కృంగారమేనా కృంగార కవిత్వ మెవడిక్కావారి’ అనే కొందరికీ, ‘నీ భాషా, నీ చందస్సు, ఆసలు నీ చోరజే అంతా ప్రాతది, వందితైక వేద్యము’ అనే మరి కొందరికీ యస్వీ. జోగరావుగారు ఈ గ్రంథాది ‘కవి సహృదయ భూమిక’ లో ‘తగిన’ సమాధానం చెప్పారు, కావ్యంలో చిత్తగింపుడు.

3. యస్వీయం (కథలసంపుటి)

సహజంగా మంచి కథకులైన జోగరావు గారు చాలా కాలం క్రితం ‘సువర్ణ కృంఖం’ అన్న పేరిట ఒక కథల సంపుటాన్ని ప్రచురించారు. యూనివర్సిటీలోనుంచేస్తూ అచ్చట పరిశోధనాత్మక, విమర్శనాత్మక వ్యాసాలకుండే విలువ కథలకు అలాంటి సృజనాత్మక రచనలకు లేవని కాబోలు అంతగా కథలను వెలువరించలేదు.

“యస్వీయం” పేరిట ప్రచురితమైన ఈ గ్రంథంలో జోగరావుగారి ‘నవ్యులవ్యల కథలు’ చోటు చేసుకొన్నాయి. బహుదేశాల నం, బహుబిధులతోడి సంభాషణం, బహు గ్రంథ తరనం గావించిన ఈ కవికి ఏ సన్నివేశాన్ని ఎలామిలిస్తే, కథగా తయారై ముచ్చటగా రాజిస్తుందో బాగా తెలుసును. ఆ మెరి కువలోపాలు, చమత్కారం తన జిహ్వకు నై సరికగుణం కావడం వలన, ఇతి వృత్తం కోపాలు కథాకథనంలో కూడ క్రొత్తదాన్ని సంపాదించే నైపుణ్యం ఉండడం వలన, తెలుగు మడికారపు నిగారింపులతో సజీవ సంభాషణలను ప్రాసేశక్తి, ఉండడంవలన ఇందులోని అన్ని కథలు సహృదయుల్ని రంజింపజేస్తాయి.

ఒకరొక గ్రంథం చదువుతుంటే వింటున్న మరొకరు పొందిన చేష్టా ప్రతీభాశాలతో ఒక విశిష్ట ప్రక్రియాశిల్పంగా సాగిన కథ ‘మహా కవి శివయ్యగారి జీవితచరిత్ర’ అనే కథ. దైరి కథలూ ఉత్తరాల కథలు వచ్చాయిగాని ఇట్లాంటి కథరాలేదని చెప్పవచ్చు. ‘యద్భావం తద్భవతి’ ‘వేధవ పాచి కలు-సమాసం’ ‘జై నీతారామ్’, వంటి కథలలో పాఠకులకు విచిత్రమైన అనుభూతి కలుగుతుంది. “అమ్మలక్కలు” కథ విజంగా తెలుగునాట ముద్రపడిన వాడుకలో నీరసాది పోయిన ‘అమ్మలక్కలు’ అనే చూటకు ఎలాంటివారు తగుదురో అలాంటివారికే ‘ధ’-ఈ ఒక్క అక్షరం-ఒక్కడ-ఒక కథకు పేరు. ఉత్తరాండ్ర ప్రాంతంలోకాస్తలావుగా ఉన్న వానికి ‘ఒక్కడ’ అనిపేరు. ఒక స్థూల కాయురాలు జీవితంలో ఎదుర్కొనిన సమస్యల కథలో చమత్కార చతురంగా చిత్రింపబడ్డాయి. సుమారు 300 సంఖ్య క్రితం ఈ కథ ‘ఆంధ్రప్రభ’లో అచ్చయిన రోజులలో ఆంధ్రా యూనివర్సిటీలో ముఖ్యాధికారులు మువ్వరు ఒక్కడారే ఉండేవారట. ఈయనంటే కిట్టనికిటిబాటు ఎవ్వరో వాళ్ళకు చాడించెదిలే వాళ్ళు సహృదయులు కాబట్టి బజాలు తరుముకోకుండా కడుపుబ్బనవ్వకున్నారట. ‘మర్దర్’ అన్న కథ-పేరులో ఎంత నీరియన్ నెన్ ఉందో కథలో అంత హాస్యం ఉట్టిపడే కథ. ‘చైనా పిల్లి, మేయరు, చీవాట్లు, వైన్నేము, దైవానుగ్రహం, వేషం, యోగం, వమ్మ, వ్యర్థస్థుడు, మొనవి మరీ లఘుకథలు కట్టగత అర్థగత చమత్కారపు మెరుపులతో పరితర్చి అకట్టుకొంటాయి. ‘జై భజరంగ భీ’, ‘పట్టి గొప్పలు’, ‘దాసుగారి మట్ట గోచీ దొపా’ ‘అనలు కిలుకు’, ‘పాపం జపం’, మొ.వి జోగరావుగారి జీవితంలో విన్నవో, కన్నవో, అక్షర వానికి వచ్చినవో అయిన సన్నివేశాలని చెప్పక చెబుతున్నాయి. ‘అచంట సాంఖ్యాయన కర్మగారి ముచ్చట్లు’- ఇలాంటిదే.

రోకం తెలుసుకోవలసిన అనేక చమత్కార సన్నివేశాలు ఎన్నో ప్రతిభాసమగ్రాలైన విశేషాలు ‘యస్వీయం’లో కథల రూపాలలో కనిపిస్తాయి. మొత్తం కథనంతమ వాకోవాక్యంగా నాటకీయ శైలిలో వడివించిన కథలు ‘అభ్యాగతి’, ‘చామ్మ’, ‘అతి రుద్రయాగం’ మొ.వి. వీటిలో కథా కథన దక్షత సంభాషణలను వడివించడంలోనే యిమిడి ఉంటుంది. మానవకోటికి మూతమే పరిమితమైన నవ్యను ప్రతికథలోను విక్షేపించి ఈ కథలల్లడం జరిగింది.

సర్వప్రాణికోటి హృదయైక గోచరమైన లవ్వను కేంద్రంగా తీసుకొని ‘అక్క’, ‘వత్తివత్’, మొ.కథలు రమ్యంగా సాగాయి. ఈ లవ్వ కథలలో ‘అక్క’ కథమకు టాయమానం. దీన్ని అద్భుతమైన కథనంతో, సమాజంలో పేరుకుపోయి ఉన్న ఆపార్థాలు, అనర్థాలు, దారిద్ర్యం-వీటి మధ్యలో మానవత ఎలాంటి సుడిగుండా లలో చిక్కుకు పోతుందో చెబుతూ వ్రాసిన కథ యిది. ఈ లవ్వ కథను విషాదాంతం చేసి సహజత్వానికి చేరువగా తీర్చిదిద్దడంలో యస్వీ. అందెవేసిన కథకు లినించుకున్నారు.

ఇట్లా ఈ ‘యస్వీయం’ కథల సంపుటిలో అనేకాలైన సన్నివేశాలు కవి కథా కథన శిల్పపు మెరికువలతో మనముందు సాక్షాత్కరించి గజ్జలవడం జోగరావుగారి కథారచనా చతురత్వానికి విదర్శనంగా భావించవచ్చును.

4. మణి ప్రవాళం (వ్యాససంపుటి)

అనేకాంకాలపై సుమారు 300 మందికి పైగా జోగరావుగారి పర్యవేక్షణలో దాక్షరేణు దీగ్రిలు పొందారు. తెలుగు సాహిత్యంలోని అనేక ప్రక్రియల్ని గూర్చి, తిన్న తిన్న కాలాలలో వెలిసిన మౌలికతమగూర్చి ఆయనకు విశ్వాసాత్మికమైన అవగాహన

‘ఉండవదానికి పరిశోధకుడిగా ఆయనను పరిశోధించిన వారెవరినైనా బోధపడుతుంది. యస్సీ. లో ఏదీ పరిశోధన పెట్టు సాహిత్యాంశాలు ఇంకా వెలుగు చూడవలసినవి ఎన్నో ఉన్నాయని ఆయనే వరుసగా చెబుతూ ఉంటారు.

ప్రకృత ‘మణి ప్రవాళం’ అనే వ్యాసాల సంపుటి అలాంటి రోతైన, విలువైన సాహిత్య వ్యాసావళిని సంతరించుకొన్న గ్రంథం. ఇందులో ఇంచుమించు 18 వ్యాసాలున్నాయి. మొదటిది ‘విశ్వనాథ వారి మేనకా విశ్వమిత్రము.’ ఇందులో వార్మికంలో పది అనుష్టుప్పులుగా ఉన్న కథ క్రమబద్ధమైన కల్పవృక్షంలో ఎట్లా ప్రవంచించబడినదో, దానివల్ల విశ్వనాథ ఆశించిన శిల్ప ప్రయోజన మెట్టిదో సోపనత్వంగా చెప్పబడినది.

‘అన్ని యంశములను తెప్పినట్టి తీరు వేలు: మేనక కథ తీరు వేలుగాదే’ అని విశ్వనాథయే చెప్పిన దానిలో ఉన్న ఆయన అభినివేశాన్ని జోగరావుగారు ‘ఒక్కొక్కనట్టున విశ్వనాథవారి రామాయణము వార్మికమునకు దానపరమైన మహాభాష్యముగా భాసిల్లును’ అని విరూపించారు.

ఈ వ్యాసాలలో ఆధునికాంధ్ర సారస్వత మూర్తులైన రాయప్రోలు, కృష్ణశాస్త్రి, శ్రీశ్రీ, రాళ్ళపల్లి, మల్లంపల్లి ప్రభృతుల సాహితీసేవను పమీక్షిస్తూ సాగిన వ్యాసాలలో పాటు: దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యం, జక్కన కవిత్వా ప్రస్థానం, సూరన ప్రతిభ మొదలగు వ్యాసాలు ప్రాచీన సాహిత్యంపై ఆయన స్పృశించిన కొన్ని కొన్ని అపూర్వ విషయాలకు ఉనికివల్లులై ఉన్నవి. సూరన ప్రతిభను గూర్చి చెబుతూ అర్వాచీన కవులపై అతని ప్రభావాన్ని ఒక సమగ్ర సుందరమైన పరిశోధనకు అవకాశమిస్తూ యస్సీ ప్రతిపాదించింది.

మాత్రంగా ఎవరెవరు సూరనార్యుని అనుసరించారో చెప్పినారు. దాని పరిశోధకుల కిదొక చక్కని విషయము.

విక్రమార్క చరిత్రలో కాననగు జక్కన యొక్క కథాసంవిదానం, పాత్రచిత్రణం, రసపోషణం, శైలి మొదలగు అంశాలను పోదాహరణంగా యస్సీ. ‘జక్కన కవిత్వా ప్రస్థానం’ అన్న వ్యాసంలో చూపించారు.

‘పాతికేళ్ళ తెలుగు కవిత్వం’ అన్న వ్యాసంలో సుప్రదాయం గురించి, అభ్యుదయం గురించి, సామ్యవాదాన్ని గూర్చి యస్సీ స్పష్టంగా, సూటిగా చెప్పిన ఎన్నో విషయాలు ప్రతి సాహిత్య విమర్శకుడికి ఉపాదేయాలు.

శ్రీ. శ్రీ. మహాప్రస్థానం అనలు అచ్చవక ముందే దాని మీద ‘స్వతంత్ర’ లో మొట్టమొదటగా సమీక్ష వ్రాసిన జోగరావుగారు ‘శ్రీ. శ్రీ. కి శ్రద్ధాంజలి’ అన్న వ్యాసంలో ‘ఆ మహాకవి చూపులో కవిత్వమంటే ఏమిదో, ఆయన కవిత్వం జాతినే విధంగా ప్రభావితం చేసిందో ఒక్కసారి వెనక్కి ముందుకు తిరిగి చూసుకోవాలి’ అనుచు మమారు ఆరు పేజీల చిన్న వ్యాసంలో శ్రీ. శ్రీ పై తనకున్న సమగ్రమైన అవగాహనను విశ్లేషించారు.

‘ఆధునిక యుగంలో ఒక విశిష్టమైన విలక్షణమైన దృక్పథానికి శ్రీశ్రీ ఎంతవరకు మార్గదర్శకు డయినాడో అంతమేరకు అవ్యవస్థకు బాధ్యుడైనాడు’ అని యస్సీ. విశ్కర్షగా తన ప్రశంసను, అభిశంసను వెలిబుచ్చారు.

‘అనాటికి ప్రాచీనకవులలో అతినవీనుడు, ఈనాటికి వవీన కవులలో అతిప్రాచీనుడూ శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి. అధికార గర్వదుర్విదగ్గుడైన ఏ క్రాంతి చక్రవర్తి చేతనో అన్యాయంగా కవులై ఊర్వశీ విరహదూర్వహుడై కువికవరించిన ఈమార గంధర్వుడు శ్రీకృష్ణ

శాస్త్రి’ అక్షర లక్షరీయ దగిన ఈమాటలు ‘కృష్ణశాస్త్రి’ అన్న వ్యాసానికి సంకల్పం చెబుతూ యస్సీ. చూపిన తద్వారా మకుట మాణిక్యాలు. ‘కృష్ణశాస్త్రి వంశప్రాణాలలో సంగీతమొకటి, మిగతావి కవిత్వము, ప్రణయము, భక్తి, స్వేచ్ఛా ప్రేయత్నము’ ఇట్లా అలంకారికంగా అల్పాక్షరాలలో అక్షల్పాల్పాన్ని వ్యాపరచనలో ప్రదర్శించిన కొద్దిమందిలో యస్సీ. ఓకరు. అని అడుగుడుగునా “మణిప్రవాళం” లోని పెక్కు వ్యాసాలు తెలియజేస్తాయి.

సాహిత్యానికి కవిత్వానికి ఉన్న అనుబంధం ఎలాంటిదంటే చిక్కబడిన సాహిత్యమే కవిత్వం. వలచబడిన కవిత్వమే సాహిత్యం.... ప్రతి విమర్శకుడూ కవికాడు. కాన వసరంలేదు: కాని ప్రతి కవి ముఖ్యంగా గొప్ప కవిగా చెప్పకో దగిన వాడల్లా జీవితంలో విమర్శ పేర ఒక్క పంక్తి వ్రాయక పోయినా గొప్ప విమర్శకుడే అయిఉంటాడు.’ రాయప్రోలు వారి వైమర్శకదృక్పథం అనే వ్యాసంలో.

‘అనలు చిత్రమేమంటే ప్రాచీనక మీద అయిన దానికి కాని దానికి గాఢ ప్రతివత్తి గలిగి వుండడం అది సంప్రదాయనిష్ఠ అనండి, భావదోర్బల్యం అనండి అది భారతీయ స్వభావ జీవలక్షణం....”

“ఏమయితే నేం: శ్రీశ్రీ తెలుగు కవిత్వానికొక సరిక్రొత్త వాలకం వేశాడు. కాలజ్ఞుడై సమాజం యొక్క అక్కరకోసం ఒక మాతన ప్రయోజనాన్ని విశ్లేషించాడు. ఆ ప్రథంజనస్వామి యుం యుం విజృంభణానికి గుండ్రాళ్ళు కదిలేయి, గుంకరాళ్ళు లేదాయి.”

‘నా ఉద్దేశంలో కవిత్వమంటే శ్రావ్యమైన శబ్దం ద్వారా రమ్యమైన అర్థాన్ని హృద్యమైన అనుభూతిగా పరిణమింపజేసేది.’ పాతికేళ్ళ తెలుగు కవిత్వం అనే వ్యాసంలో.

'అసలు కమ్యూనిస్టు పేరిట మనం పాశ్చాత్యదేశాల నుండి వాళ్ళ అవంతకాలను కావలసినంత కాపీ చేసుకొన్నాం, మన కలకు మించిన మంచిని మానేశాం. జీవితంలోనూ అదే జరిగింది. సాహిత్యంలోనూ అదే జరిగింది'.

"కవిత్వం తులంగానికి కట్టి నవీనత,
కల్లెం సంప్రదాయం
లేక మనోలా అంటాను
సింధుము నవకవిత్వ
సింధురమణ సంప్రదాయ కవిత్వ
వ్యాఖ్యానకడి, ఊరేగింపు కిడి"

"ఆధునిక కవిత్వ దోరణులు" అనే వ్యాసంలో ఇట్లాంటి అనర్థనైమిత్తిక వంతులకు ఈ మణిప్రవాళ వ్యాస సంపుటి మంజూరి పేటి.

కె. మేరుశిఖరి (నవల)

1953లో జాన్ హంట్ నాయకత్వంలో ఎడ్మండ్ హిల్లర్ అనే న్యూజిలాండ్ దేశ స్థుడు, తెన్సింగ్ నార్గే అనే షెర్పా జాతీయుడు చేసిన ఎవరెస్టు శిఖరారోహణం కాన్ని ఒక చిన్న కమ్యూని కథగా మలచిన నవల "మేరుశిఖరి".

ఎవరెస్టు శిఖరానికి టిబెటన్ భాషలో ప్రాచీనమైన పేరు 'చోమోలుంగ్మో'. ఇది ఈ 'మేరుశిఖరి' కి నామాంతరంగా ఉంచబడింది. చోమోలుంగ్మో అనగా 'దేవుని పజిలెగుర లేవో' అని యర్థం.

అరోజులలో ఎప్పుడోప్పుడు ప్రతీకంలో వచ్చిన అశిఖరారోహణమోద్యమ వార్తలు, హిమాలయన్ దౌరీగ్రహి మొద

లగుగ్రంథాలు, ఉద్యమనాయకురైన హంటు దొర వ్రాసిన 'ది ఎవెంట్ ఆఫ్ ఎవరెస్ట్' మొదలగు గ్రంథాలు ఈ నవల రచనకు ప్రేరణలు.

సుప్రసిద్ధ చారిత్రకోదంతాన్ని కథగా మలచి, వ్యక్తుల్ని పాత్రలుగా మలచి, సంధర్భానితంగా నన్నివేళలను బనాయించి, సంభాషణలు పొందుపరచి, వర్ణనలు కల్పనలు హాసానిబిది పాద్యతీదేవి నలుగురించి బొమ్మలలో ప్రాణకళ ప్రతిష్ఠించి వినకయ్య వేల్పుగా తయారు చేసినట్లు సహృదయ రోకానికి యస్వీ. ఈ నవలనందించినారు. కవిచేసిన హిమవద్దరి వరినరవర్ణనలు తద్దరి యురీవరీవాహ స్వర సంహితలను వినిపిస్తు హిమాలయం ఎట్లా అయినదో నిరూపించు నట్లుండును.

ఉత్కంఠ జనకంగా, హృదయరంజకంగా కొనసాగి విజయవంతంగా పూర్తయిన కథావస్తువును అదేరీతిలో కవి తన వచనరచనా నైపుణితో మెరపించ చేసినారు. మదికారపు సొంపులతో, పాత్రల మానసిక వృత్తుల అవిష్కరణలతో, హృద్యవర్ణనలతో పాగిన ఈ నవల డా. పొన్నెకంటి హనుమంతరావు గారవినట్లు ఇది యది యవక ఉత్తమ కథాకథనమున కిది 'మేరుశిఖరి'.

6. Smiles of the Muse. (A collection of essays)

తెలుగు సాహిత్యంలోని అనేక విషయాలను కూలంకషంగా తర్కించి వాని సారాంశాలను అంగ్లభాషలో వ్యాఖ్య రూపాల్లోగా అందించిన వ్యాస సంపుటిని గ్రంథం.

యస్వీ. యొక్క విశుముఖ విషయ సాంధ్యంతోపాటు అంగ్లభాషా పాటకం

ఈ వ్యాసంలో ప్రస్తుతమవుతుంది. తెలుగు సాహిత్యం ద్వారా జాతీయ సమైక్యం, జుక్కుని కృత్యగీతలు, తెలుగు యక్షగానాలలో రామదవితం, త్యాగభావ స్వామి సంగీత రూపకాలు, ప్రపంచ సాహిత్యంపై వివేకానందుని ప్రభావం, గిడుగిడ్డ సంబంధం, భారతీయ సంస్కృతి-తత్త్వ, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం-విరుద్ధమైన సూచనలు, తిక్కన హరిహరనాథ తత్త్వం మొదలగు సుమారు 30 అంశాలకు చెందిన వ్యాసాల గ్రంథంలో ఉన్నవి.

ఈ సంపుటిలోని కొన్ని వ్యాసాలు తెలుగులో వారు ప్రచురించారు. కాని అన్ని తెలుగులో రాలేదు. తెలుగు భాషా సాహిత్యంకాకు అంతర్జాతీయ భాషా ఈ వ్యాస సంపుటిం ద్వారా మరింత జనుమడిస్తుందనడం నిర్వివాదమైనమాట.

మన ప్రాచీన అలంకారిక శాస్త్రాన్ని జిజ్ఞాసగా తెలుసుకోవడంతోపాటు, పాశ్చాత్యవైమర్శికిరీతుల్ని చక్కగా అవగాహన చేసుకొన్న భోగారావుగారు, తన యాచులో అందిన విశిష్టవిషయాలకు సహృదయ రోకానికి ఈ గ్రంథంలో పోషిపెట్టారు.

దీనిని మద్రాసు-స్వభర్తృసామ్రాజ్య సంఘం వారు ప్రచురించారు.

షష్ఠ్యది ఉత్కంఠలో జక్కసారిగా ఇన్ని గ్రంథాలు, అందునా ప్రక్రియలోను, భాషలోను, విషయంలోను, రిన్న, రిన్న విశిష్టతలు నంకరించుకొన్నవి సాహిత్యంలోకే అలో ప్రకాశించడం యస్వీ. భోగారావుగారి కవిత్వ సాంధ్యత్య ప్రకరణకు విదర్శనలు, అంతేకాదు అంధ్రసాహితీ మిత్రులకు అవశ్యం వరసీయాలు.

ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు

— ఆచార్య భావన్.

విజయనగరం:-

గురజాడ స్మారకజిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయంలో 31-7-1939 సోమవారనాడు విజయభావన సాహితీ మిత్ర సమాఖ్య ప్రవంగతరంగిణి కార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. ప్రొద్దుటూరుకు చెందిన కవి సుధాకర - గానకళాధర బిరుదాంకితులు; స్వర్ణకంకణ - స్వర్ణవతకవిభూషితులు శ్రీయన్. రాజన్నకవి ప్రధానవక్తగా పాల్గొని 'ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు' అనేవిషయంపై ప్రవనిగించారు.

విజయనగరం కొమ్మడిపరిషత్ ఆధ్వర్యమున 'మధురవచస్వి' శ్రీమానామెగడ శేషశాయి సభకు ఆధ్యక్షత వహించారు. సంగీతసాహిత్యాలకున్న ఆవినాభావ సంబంధాన్ని వివరిస్తూ, ఒక కొమ్మకు పూసిన రెండు పూల రెమ్మలవంటి వని శ్రీశేషశాయి రసజ్ఞమనోహరంగా అభిప్రాయించారు. సాహిత్యానికి సంగీతంతోడయితే పనికి పరిమళం అల్పి నట్లు పుంటుందని ఆయన మధురంగా భావించారు. నన్నయది మహాకవుల కావ్యాలలో సంగీతం అంతర్లీనంగా ప్రవహించిందని శ్రీ శేషశాయి సోదాహరణంగా ఉపన్యసించారు.

ప్రధానవక్త శ్రీయన్. రాజన్నకవి తన ఉపన్యాసాన్ని ప్రారంభించటానికి ముందుగా తన గురుదేవులైన 'సరస్వతీపుత్ర' శ్రీమాన్. పుట్టవర్తి నారాయణాచార్యులవారిని తక్కి శ్రద్ధలతోస్తుతించారు. నన్నయనుండి రాయల వరకువున్న ప్రబంధ దోరణులు, పూర్తిగా భిన్నమయినవని శ్రీరాజన్నకవి అభిప్రాయపడ్డారు. ఆయన ముఖ్యంగా పెద్దన మనుచరిత్ర, రామరాజ భూషణుని వసుచరిత్ర గ్రంథాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని ప్రబంధాల్లోని సంగీతసాహిత్యాలను గురించి ప్రవనిగించారు.

చారు. శ్రీరాజన్నకవి గాన కళాధరుడవటం చేత ఆయా ప్రబంధాల్లోని పద్యాలను రాగయుక్తంగా పాడి శ్రోతల హృదయాలను పరవశింపజేసారు. ప్రబంధ కవులందరూ సుమ కూర్చిన ఆలంకారములన్నీ ఒక ఎత్తు, తన సంగీతశాస్త్ర పరిష్కృతమైన దారాకుడ్డితో, నిర్వక్త ప్రాధిలో, వాగ్వేదిత్రిలో, అపూర్వ కవితా శిల్పముతో రామరాజభూషణుడు సంతరించిన సౌందర్య శోభ ఒక ఎత్తు, అని ఆయన ప్రశంసించారు. వసుచరిత్రలోని ప్రాధి, ధ్వని, చమక్కారశ్లేష, సంగీతధారా నైగనిగ్యము మరొక కావ్యంలో కనిపించవని శ్రీరాజన్నకవి స్పష్టంచేసారు. రామరాజ భూషణుడు సంగీత కళారహస్యనిధి, పద్యరచనా సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడు. అంతే కాదు. బహువిషయ విజ్ఞాత, సంస్కృతాంధ్ర నకల భాషాసామ్యాజ్యసర్వం కష్టమైన పరిశ్రమచేసినవాడు. అని రామరాజ భూషణుని గుణగణములను శ్రీ రాజన్న కవి ప్రస్తుతించారు.

కొన్ని పద్యములలో రామరాజ భూషణుడు రాగం - తానం - వల్లవి వీణలలో వల్కించి, సర్వేంద్రియ మోహనమై, నియతి కృత, నియమరహిత అహ్లాద సుధాభాజనమైన ఆనంద తత్త్వమును ప్రసాదించినాడని శ్రీరాజన్నకవి సోదాహరణంగా వివరించారు.

పెద్దన మనుచరిత్రలో చతుర్విధ పురుషార్థములను తన పాత్రల ద్వారా ధ్వనింపజేసినాడని శ్రీరాజన్నకవి అభిభాషించారు. పెద్దనకు శబ్దార్థములమీద పున్న ముక్కువ సంగీతంపై లేదని రాజన్నకవి చెబుతూ, పెద్దనకు సంగీతశాస్త్ర పరిజ్ఞానం అంతగా వున్నట్లు కనిపించటం లేదని విమర్శించారు. మనుచరిత్రలో నరూధిని 'ఇంపుతకు కొత్త వీణవాయిచినది'. తన అలాపనకు తానే వరవశించిన

తన్మయ హృదయ. వసుచరిత్రలోని గిరిక అట్లు కాదు. తన వీణావాదనలో ఎదుటి వారినికూడా రంజింపజేయు సర్వకల్యాణ స్వరూపిణి. ఆమె వీణ వాయింబుచేకాదు - పల్కింబునుకూడ. రామరాజ భూషణుడు గిరికాగాన వైకడ్యమును వర్ణించి, తద్వారా తన సంగీత పాండితీ పాటవమును నిరూపించినాడని శ్రీరాజన్నకవి సంగీత విషయంలో పెద్దనకు, రామరాజ భూషణునకు గలభేదాన్ని నిరూపించారు.

"అల్ల సాని అటు ఇటు ఏదైనను. ముక్కుతమ్మవ ముద్దు ముద్దుగా ఏదైనను. భట్టమూర్తి బావురని ఏదైనను."

అన్న బాటపులో భట్టమూర్తి గురించి చెప్పినమాట సత్యదూరమైనదని శ్రీ రాజన్నకవి ఖండించి, ఎవరో అనహవపరులు రామరాజభూషణుని కించపరచటానికి అన్నమాటలని ఆయనత్రోసి పుచ్చారు. రామరాజ భూషణుడు సంగీతశాస్త్రమును అపోశనము పట్టిన వాగ్గేయకారుడని ప్రశంసించారు. శబ్దాలంకారరచనా కళలము భూషణకవికి సహజభూషణము. ఆయన పద్యములలో కవితాభావగాంభీర్యం లోపముగానీ, వ్యర్థ పదముగానీ కన్పించదు. అని శ్రీ రాజన్నకవి సోదాహరణంగా నిరూపించారు. రామరాజభూషణుడు 'నాచన సోము'ని గురువుగా భావించినా, అనవీనగుణ పనాథుని సర్వ శక్తులు తాను సాధించినట్లు గ్రహింపవచ్చునని శ్రీ రాజన్నకవి అభిప్రాయపడినారు. ఆయన రామరాజభూషణుని శోకజ్ఞతకు ఉదాహరణగా ఒక పద్యములోని 'రూపు' శబ్దాన్ని వివరించారు. బొట్టులేని చాలయగల మువర్ణహారమును 'రూపు' అందురు. దీనిని కన్యరజస్వల అయిన తొమ్మిదవరోజున మెడలో వెయ్యుదురు చాలరుపైన సరస్వతీ విగ్రహముండును. వివాహసమయమున ఈ 'రూపు' అభరణము తీసి, కాళికట్టించురు. రాయల కాలములో, ప్రత్యేకించి పెనుగొండ ప్రాంతములోని సంప్రదాయమిది. రామరాజ

భూషణుడు పెనుగొండకు చెందినవాడవటం చేత ఈసాంఘిక మర్యాదను తనకావ్యములో చక్కగా ప్రవేశపెట్టినాడు. నాయిక అవివాహిత, కన్య అని ధ్వనింప చేయటాని కేరూపు శబ్దం వాడబడిందిగానీ, రూపం - సౌందర్యం అనే అర్థంలో కాదని శ్రీరాజన్న కవి స్పష్టం చేశారు. గిరికనదీ నగములకు సంబంధించిన కన్యక అని చెప్పటానికే రామరాజభూషణుడు 'లతాంగి' అనే విశేషణాన్ని ఎక్కువసార్లు ప్రయోగించినాడని శ్రీ రాజన్నకవి అభిప్రాయ వర్తించారు.

పెద్దన రసమార్గానుసారి: మూర్తికవి అలంకారమార్గానుసారి. మనుచరిత్ర ప్రసన్న మధురం, వసుచరిత్ర ప్రౌఢ సుందరం. అనే విశేషణతో శ్రీరాజన్నకవి తన ప్రసంగాన్ని ముగించారు.

సభకుముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన వంస్థ గౌరవాధ్యక్షులు "రసజ్ఞశేఖర" శ్రీ కూరెళ్ళ వెంకటశాస్త్రి శ్రీరాజన్నకవిని అభినందించి, కాయవా - పూరిమాల - మొమెందోలలో మనంగా సత్కరించి, నూట పదహారు రూపాయలు నగదు బహుమతిని అందజేశారు.

విజయనగరానికి చెందిన శతాధికగ్రంథకర్త 'కావ్యార్క' శ్రీ మూలా పేరన్నశాస్త్రి శ్రీ రాజన్నకవిని గురించి తాను రచించిన "ప్రళంసా పారిజాతాలు" వద్యాలను చదివి, ఆయనకు సమర్పించారు.

విజయనగరం మున్సిపల్ హైస్కూల్ లో టీచర్ గా వనిచేస్తున్న విజయభావన సభ్యురాలు శ్రీమతి వి. సుబ్బలక్ష్మి రసరమ్య గీతాలను మృదుమధురంగా గానంచేసి, సంగీత ప్రేయులకు ఆనందాన్ని కలిగించారు.

శ్రీ నిష్ఠల వెంకటరామయ్య ప్రార్థనతో ప్రారంభమైన ఈ సభకు సస్థ ప్రధానకార్యదర్శి డా॥ ఎ. గోపాలరావు స్వాగతం చెప్పి, ప్రధానవక్త శ్రీ రాజన్నకవిని గావించారు. సహాయకార్యదర్శి శ్రీ కె. మార్కండేయులు సందేశాలు చదివారు. మరోసహాయకార్యదర్శి శ్రీ కె. ఎస్. వన్. బాళాజీ వందన సమర్పణ గావించారు.

1-8-89 మంగళవారంనాడు శ్రీ రాజన్నకవి స్థావిక మహారాజ ఉన్నత పాఠశాలలోను, మహారాజమహాళా కళాశాలలోను వంగీత సాహిత్యాలను గురించి మధురమైన ప్రసంగాలుచేసి, విద్యార్థిని విద్యార్థులకు ఉత్తేజాన్ని కలిగించారు.

(000)

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8,9,10,11 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15, 20 రు. లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్లు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్మతిలేడు. - సంపాదకుడు.

అడ్రసు:—

సంపాదకుడు : సమాలోచన

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),

రాజమండ్రి-1.

